

ТОРА ОР • ПАРШІ ВАЙЕХІ • МААМАР 1

יהודה אתה יודוך אחיך וגו'

«Єгудо, тебе визнаватимуть брати твої»

Єгуда — це ход аа (визнання): самоусунення (бітуль) перед
Б-гом, вище за любов і трепет (агава ве-йіра), що
виражається в поклонах і мовчанні молитви Шмоне-Есре.
Воно стає явним — «ти» — лише після праці його братів
Реувена, Шимона та Леві: любові, трепету й Тори, яким
відповідають молитви, що передують Шмоне-Есре.

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

likuteitorah.com/uk/torah-ohr/vayechi/1/

ГОЛОВНА ДУМКА

Єгуда — це ход аа (визнання): самоусунення (бітуль) перед Б-гом, вище за любов і трепет (агава ве-йіра), що виражається в поклонах і мовчанні молитви Шмоне-Есре. Воно стає явним — «ти» — лише після праці його братів Реувена, Шимона та Леві: любові, трепету й Тори, яким відповідають молитви, що передують Шмоне-Есре.

Кожен розділ: текст івритом, потім переклад, потім коротке пояснення під золотою лінією. Маленькі цифри в тексті івритом позначають примітки наприкінці.

КОРОТКО ПРО МААМАР

Яков благословляє Єгуду, чиє ім'я означає визнання, словами: «тебе визнаватимуть брати твої». Леа дала йому це ім'я лише після народження Реувена, Шимона та Леві, і в душі брати теж ідуть першими. Реуєн — це «бачення»: споглядання величі Б-га, доки самі лише знання не перетворюються на відчуту любов; саме тому Псуке де-Зіфра (вірші хвали) передують молитві Шма. Ця любов — це прагнення баал тшува (того, хто повертається до Б-га), душі, що опустилася в обмеження тіла й прагне повернутися; її гіркота пробуджує у відповідь любов згори. Шимон — це «чуття» здалеку: смирення й трепет, другий абзац Шма. Леві, «приєднання», — це Тора, оспівана в молитві Емет ве-Яців («істинне й непохитне»), завдяки якій Нескінченне світло (Ор Ейн Соф) спускається само собою до людини, яка відчуває себе негідною підвестися. Усі троє залишаються в межах світла, що наповнює всі світи (мемале коль альмін). Єгуда — це бітуль у світлі, що охоплює всі світи (совев коль альмін), — поклін у молитві Шмоне-Есре; брати роблять його явним. Завдяки цьому бітулю людина може дбати про земні потреби «потилицею», а не обличчям. Вивчення Тори й добрі справи — «сини твого батька» — надають сили всьому цьому процесу.

ПЛАН

1	Ім'я Єгуда	¶1
	Єгуда — це визнання, укорінене над часом; воно залежить від братів, народжених раніше за нього, починаючи з Реувена — бачення, що пробуджує любов.	
2	Реуєн: бачення й любов	¶2-3
	Споглядання величі Б-га в Псуке де-Зіфра та Йоцер Ор («Творець світла») перетворює знання на бачення й породжує любов молитви Шма.	
3	Любов як повернення	¶4-6
	Любов обома нахилами — це любов баал тшува; гіркота душі через її спускання пробуджує у відповідь любов згори, аж поки її полум'я не розчиниться в Нескінченному світлі.	

4 Шимон і Леві

¶7-8

Шимон — це чуття здалеку, трепет і смирення, другий абзац Шма; Леві, приєднання, виражений у молитві Емет ве-Яців.

5 Леві: Тора

¶9-10

Завдяки Торі Нескінченне світло спускається само собою, тож людина, яка не може піднятися, все ж може притягнути його донизу, до своєї душі.

6 Єгуда: бітуль у молитві

¶11-12

Три брати належать до світла, що наповнює всі світи; бітуль Єгуди належить до світла, що охоплює їх, і брати роблять його явним у молитві Шмоне-Есре. У дужках це визнання відрізняється від нижчого його різновиду.

7 «Твоя рука — на потилиці ворогів твоїх»

¶13-14

Явний бітуль у молитві дає людині змогу дбати про земні потреби «потилицею», зберігаючи враження від молитви й перетворюючи темряву на світло.

8 «Тобі вклоняться сини твого батька»

¶15

Вивчення Торі й добрі справи — нащадки мудрості та милосердя Б-га — притягують і виявляють визнання Єгуди.

КЛЮЧОВІ ПОНЯТТЯ

Визнання (ходаа) הודאה

Якість Єгуди: у своєму вищому прояві — самоусунення перед Б-гом, що стоїть вище за любов і трепет та виражається в поклонах молитви Шмоне-Есре.

Бачення і чуття ראייה ושמיעה

Реувен і Шимон: бачення відбувається зблизька й породжує любов; чуття — здалеку й породжує трепет.

Біг і повернення (рацо ве-шов) רצון ושוב

Рух душі до Б-га в любові та її відступ у смиренному трепеті, що відповідають першому й другому абзацам молитви Шма.

Світло, що наповнює всі світи, і світло, що охоплює всі світи ממלא כל עולם וסובב כל עולם

Любов, трепет і спускання Торі належать до світла, що входить у світи; бітуль Єгуди сягає світла, яке їх оточує і перед яким усе рівне.

Повернення (тшува) תשובה

Це не лише виправлення гріха, а й повернення кожної душі з обмежень тіла до свого джерела; гіркота цього повернення посилює любов.

Обличчя й потилиця פנים ועורף

Робити щось усім серцем і душею або неохоче, повернувшись спиною; про земні потреби слід дбати лише «потилицею».

РОЗДІЛ 1 • 11

Ім'я Єгуда

1 יהודה אתה¹ ידורך אחיך² וגו'. הנה יהודה³ נקרא ע"ש [על שם] הפעם אודה⁴ והוא בחי' הודי' שבכללות נש"י [נשמות ישראל] מודים אנחנו לך⁵ ואנחנו כורעים ומשתחווים ומודים.

«Єгудо, тебе визнаватимуть твої брати» тощо. Єгуда названий на честь слів «Цього разу я визнаю»; це якість визнання (годаа), притаманна душам Ізраїлю загалом: «Ми визнаємо Тебе» і «ми схиляємо коліно, вклоняємося й визнаємо».

Маама́р починається з благословення Яакова Єгуді; Тора пов'язує його ім'я зі словами Леї при його народженні: «Цього разу я визнаю». Альтер Ребе ототожнює це з годáа — визнанням, притаманним кожній єврейській душі, як це висловлено в молитві: «Ми визнаємо Тебе» (Модім) в Аміді та «ми схиляємо коліно, вклоняємося й визнаємо» в Алейну.

אלא שלמטה לפי שהוא תחת הזמן נק' הפעם אודה שלא כל העתים שוות. אבל למעלה במקור חוצב⁶ נשמותיהם הוא למעלה מן הזמן ושם נק' יהודה כי היו"ד מורה על ההוה כמו ככה יעשה איוב⁷.

Лише внизу, оскільки він підвладний часові, це називається «Цього разу я визнаю», адже не всі часи однакові. Але згори, у джерелі, з якого висічено їхні душі, він перебуває поза часом; там це називається Єгуда, бо літера йуд указує на теперішній час, як у словах «Так чинив Йов».

Унизу, у цьому світі, визнання душі пов'язане з часом: слова «цього разу» означають, що одна мить відрізняється від іншої. У джерелі душі згори, яке перебуває поза часом, це ім'я — Єгуда; його початкова літера йуд указує на тривалість теперішнього часу, як у вірші, де сказано, що Йов постійно приносив жертви: «Так чинив Йов».

ויהי [ויהיה] פ"י המלה כמו יודה בתוס' [בתוספת] ה' יהודה⁸ (ובנחמ"י [ובנחמיה] י"א) נכתב יהודה בסגול⁹ תחת הדל"ת^{10, 11}.

І значення цього слова було б подібне до йоде («він визнає»), із додаванням літери гей: Єгуда. (А в Нехемії 11 ім'я Єгуда написано із сеголем під далет.)

За такого прочитання ім'я Єгуда — це дієслово йоде, «він визнає», із доданою літерою гей: визнання, що ніколи не припиняється. У дужках наведено додаткове підтвердження з Нехемії 11, де ті самі літери вокалізовані як дієслово, із сеголем під далет.

וענין הפעם אודה היינו אחר לידה והתגלות בחי ראובן שמעון ולוי שהם הם הגורמים לבחי^{12, 13} הודיה¹⁴ זו.

І ось у чому полягає вислів «Цього разу я визнаю»: [це відбувається] після народження й розкриття рівнів Реувена, Шимона та Леві, адже саме вони зумовлюють цю якість визнання.

Лея сказала: «Цього разу я визнаю» лише після народження Реувена, Шимона та Леві. Так само повне визнання Єгуди проявляється в душі лише після народження й розкриття якостей, які уособлюють ці троє братів, бо саме вони його зумовлюють.

וזהו יודוך אחיך. וביאור ענין זה הנה ראובן הוא ע"ש [על שם] ראו בן בחי ראיה ובחי ראיה זו היא הגורמת המשכת בחי האהבה.¹⁵

І ось що означають слова «тебе визнаватимуть твої брати». Пояснення цього таке: Реуєн названий на честь слів «Побачте сина» (реу бен), що вказують на рівень бачення (reia); саме цей рівень бачення зумовлює притягнення рівня любові.

Ось чому у вірші сказано: «тебе визнаватимуть твої брати»: брати є причиною визнання Єгуди. Пояснення починається з Реувена, чие ім'я прочитується як реу бен — «побачте сина». Реуєн уособлює бачення, а бачення притягує любов.

כמ"ש פני אריה אל הימין^{16, 17} אריה אותיות ראיה¹⁸ וכן היה דגל מחנה ראובן תימנה¹⁹ כי ענין ראיה הוא ענין התקרבות דרך חיבה כמ"ש ככורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם²⁰ כו.²¹

Як сказано: «Обличчя лева праворуч»: слово ар'є (лев) складається з тих самих літер, що й слово реія (бачення). Так само стяг табору Реувена був на півдні. Адже бачення означає наближення, сповнене прихильності, як сказано: «Як перший стиглий плід смоківниці на початку її сезону, Я побачив ваших праотців» тощо.

Два знаки пов'язують Реувена й бачення з правою стороною: лев (ар'є) праворуч у видінні Єхезкеля про Колісницю має ті самі літери, що й реія — «бачення», а табір Реувена в пустелі розташовувався на півдні, тобто праворуч. Бачення приносить близькість і прихильність, як тоді, коли Б-г сказав, що «побачив» праотців Ізраїлю з тією насолодою, з якою дивляться на перший стиглий плід смоківниці.

РОЗДІЛ 2 • 12-3

Реуєн: бачення й любов

2 וזהו כי ראה²² ה' וגו'. כי עתה יאהבני אישי וגו'.

І це [значення слів]: «Бо Ім'я Б-га (Гавая) побачило...» тощо, «бо тепер чоловік мій любитиме мене» тощо.

Лея назвала Реувена, сказавши: «Бо Гавая побачив моє страждання; бо тепер чоловік мій любитиме мене». Альтер Ребе бачить у цьому прообраз Реувена: Б-же «бачення» пробуджує любов.

וענין המשכה זו בכניי [בכנסת ישראל] הוא בחי לאסתכלא ביקרא דמלכא לעורר את האהבה עד שתחפץ לדבקה בו ית' ועדיי נתקנו פסודי [פסוקי דזמרה] ויוצר אור קודם קייש [קריאת שמע] כדי שיבוא לקיום ואהבת בקייש [בקריאת שמע].

І це притягнення в Кнесет Ісраель (Громаду Ізраїлю) є рівнем «споглядання слави Царя», що пробуджує любов, аж доки вона не забажає приліпитися до Нього, благословенного Він. Саме так перед Шма було встановлено Вірші прославлення (Псукей де-Зімра) та [благословення] «Йоцер Ор» («Творець світла»), щоб людина прийшла до виконання слів «І любитимеш» у Шма.

У Кнесет Ісраель — сукупній душі єврейського народу — це притягнення полягає у «спогляданні слави Царя»: людина розмірковує про велич Б-га, доки в ній не пробудиться любов і бажання приліпитися до Нього. Саме тому перед Шма, у першому абзаці якої заповідано «І любитимеш», читають Вірші прославлення та благословення «Йоцер Ор», що розповідають про велич Б-га.

כי עיקר הכוונה בספור שבחו של מקום הוא כי לא די בידיעה לבדה לפי שהיא בחי העלם ואפי' [ואפילו] גנבא אפום מחתרתא²³ וכי

Адже головна мета розповіді про хвалу Всюдисущого полягає в тому, що самого лише знання недостатньо, бо це стан прихованості; і навіть «зłodій біля входу до підкопу» тощо.

Саме лише знання про існування Б-га не породжує любові, бо воно залишається прихованим і не зворушує серце. Це підтверджує вислів про зłodія, який просить Б-га допомогти йому біля входу до підкопу, який він викопав: він знає про Б-га, але це знання не змінює його вчинків.

ולא יבוא לקיום ואהבת כ"א כשיצא מהעלם אל הגלוי ומבחי ידיעה לבחי ראייה ממש שהוא בחי גילוי לאסתכלא דוקא והיינו ע"י שירכה לספר בשבחיו יתברך ולהעמיק דעתו איך שמלכותך מלכות כל עולמים.²⁴

І він не прийде до виконання слів «І любитимеш», якщо не вийде зі стану прихованості до стану розкриття, а від рівня знання — до рівня справжнього бачення, тобто до розкриття, а саме — до «споглядання». Це досягається тим, що він докладно розповідає про Його хвалу, благословенного Він, і поглиблює роздуми [про] те, як «царювання Твоє — царювання над усіма світами»:

Любов приходить лише тоді, коли знання стає «баченням» — настільки виразним, що його можна відчувати; саме це означає «споглядання». Цього досягають, докладно розмірковуючи про хвалу Б-га й глибоко осягаючи, як Його царювання поширюється на всі світи.

אלף אלפים ורבו רבבן²⁵ כו' והוא לבדו ית' הוא יחיד ומיוחד כמו קודם שנברא העולם. כמאמר יחיד
 חי העולמים מלך²⁶ כו'.^{27, 28, 29}

«Тисяча тисяч і міріади міріад» тощо; і лише Він, благословенний Він, є єдиним і неповторним, як і до створення світу, як сказано: «Єдиний, Життя світів, Цар» тощо.

Роздуми охоплюють незліченні сонми ангелів і світів — «тисячу тисяч і міріади міріад» — і приводять до усвідомлення, що лише Б-г залишається єдиним і неповторним, точнісінько як до створення світу. У цьому полягає зміст слів із Віршів прославлення: «Єдиний, Життя світів, Цар».

3 ואמתות שם יחיד הוא שהוא לבדו הוא³⁰ וענין אחד³¹ הוא שנמשך בחי' א' בחי'ת וד' שהם ז' רקיעים
 והארץ כו'

Справжнє значення назви «Єдиний» (яхід) полягає в тому, що існує лише Він Сам. А значення слова «Один» (ехад) — у тому, що рівень алефу входить у хет і далет, які є сімома небесами та землею тощо,

Альтер Ребе розрізняє два слова, що виражають єдність Б-га. Яхід, «єдиний», означає, що існує лише Він; ехад, «один», описує світ, об'єднаний із Ним: алеф, числове значення якого — один, входить у хет (вісім: сім небес і земля) та далет (чотири), який традиція тлумачить як чотири сторони світу.

שיהיו בטלים ליחודו ית' שהחיות של שמים וארץ עולה ונכלל במקורו וכך עולה אפילו החיות של
 הרוחניות כמ"ש לך ה' הגדולה וכו' (ועיין מזה על פסוק וארא אל אברהם)

щоб вони перебували в самоусуненні перед Його єдністю, благословенний Він: життєва сила неба й землі підноситься і включається у своє джерело; так само підноситься навіть життєва сила духовних [світів], як сказано: «Тобі, Гавая, належить велич» тощо (див. також про це щодо вірша «І явився Я до Авраама»).

В ехад усе творіння перебуває в самоусуненні перед єдністю Б-га: його життєва сила підноситься і знову включається у своє джерело. Те саме стосується духовних світів, як каже Давид: «Тобі, Гавая, належить велич... адже все, що на небі й на землі»; у дужках ідеться про маамар до слів «І явився Я до Авраама» (Тора Ор, Ваера), де «Один» пояснюється так само.

ורק בשכמל"ו [ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד] שלהיות עולמות נפרדים הם רק מבחי' מלכותו ית'.

І лише у словах «Благословенне Ім'я слави Його царювання навіки-віків» [сказано], що існування відокремлених світів походить лише від рівня Його царювання (Малхут), благословенний Він.

Лише у словах, які промовляють після першого вірша Шма, — «Благословенне Ім'я слави Його царювання навіки-віків», — є місце для відокремлених світів; і навіть вони існують лише завдяки царюванню Б-га (Малхут).

וכשיאריך בענין זה בעומק בינתו בבחי' גילוי כמוחו ולא בידיעה לבדה אזי מוליד מזה אהבה בהתגלות לבו

І коли людина довго заглиблюється в цю тему, осягаючи її глибоко, так що вона розкривається в її розумі, а не залишається самим лише знанням, тоді з цього народжується любов, що розкривається в її серці,

Коли людина глибоко роздумує над цим і її розуміння стає виразним у її свідомості, а не залишається самим лише знанням, це породжує любов, що розкривається в її серці.

להיות נכספה וגם כלתה נפשי³² וגו' ויבא לקיום ואהבת את ה' אלקיך ממש דהיינו לדבקה בו בא"ס כ"ה ממש וכמ"ש מי לי בשמים³³ כו':³⁴

щоб «душа моя прагнула і навіть знемагала від туги» тощо; і він дійде до справжнього виконання заповіді «І любитимеш Гавая, свого Б-га» — тобто до того, щоб приліпитися до Нього, до Нескінченного (Ейн Соф), благословенний Він, Самого; як сказано: «Кого маю я на небесах...» тощо.

Ця любов виражена у словах псалма: «душа моя прагне і навіть знемагає від туги» — любов настільки сильна, що душа тане від туги. Це і є справжнє виконання заповіді «І любитимеш Гавая, свого Б-га»: приліпитися до самого Нескінченного, як у словах «Кого маю я на небесах [окрім Тебе]?».

РОЗДІЛ 3 • 14-6

Любов як повернення

4 והנה כתיב בכל לבבך³⁵ ואמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] בשני יצריך דהיינו שתהא האהבה בבחי' בעל תשובה

І ось, написано: «усім серцем твоїм», і наші мудреці, благословенної пам'яті, сказали: «обома твоїми нахилами». Тобто любов має бути на рівні баал тшува (того, хто повертається).

Слово на позначення «твого серця» в цьому вірші, левавха («твое сердце»), має подвоєну літеру бет, і мудреці прочитали це як «обома твоїми нахилами» — добрим і злим началом. Це означає, що любов має бути подібною до любові баал тшува — того, хто повертається до Б-га.

כי התשובה אינו דוקא במי שיש בידו³⁶ עבירות ח"ו [חס ושלום].³⁷ אלא אפי' [אפילו] בכל אדם כי ענין תשובה הוא להשיב את הנשמה למקורה ושרשה שהיתה כלולה במאצילה ב"ה וצרורה בצרור החיים³⁸ את ה' ממש

Адже повернення (тшува) призначене не лише для того, хто має на руках гріхи, не дай Б-г, а радше [стосується] навіть кожної людини; бо суть тшуви — повернути душу до її джерела й кореня, де вона була включена в Того, Хто її еманував, благословенний Він, і «зв'язана у вузлі життя із Самою Гаваєю».

Тшува, буквально «повернення», не обмежується тим, хто згрішив; вона стосується кожної людини, адже її зміст — повернути душу до її кореня. До свого сходження душа була включена в Того, Хто її еманував, і «зв'язана у вузлі життя» із Самим Б-гом.

וירדה ממקום כבודה ונתלבשה בעוה"ז הגשמי שאפילו כל השגות הרוחניים שמשגת בהתלבשותה בתוך הגוף הם נופלים תחת בחינת זמן ומקום³⁹

І вона зійшла зі свого місця слави й зодягнулася в цей матеріальний світ, тож навіть усі духовні осягнення, яких вона досягає, будучи вдягненою в тіло, підпадають під категорію часу й простору.

Душа зійшла з того високого місця й зодягнулася в цей матеріальний світ. Тепер навіть її духовне розуміння, якого вона досягає, перебуваючи в тілі, обмежене часом і простором.

וצריך להשיבה ע"י ויצעקו אל⁴⁰ ה' בצר להם כי צר לו המקום⁴¹ שהוא בחי' מצר וגבול ועל זה נאמר אשר הוצאתי אתכם⁴² מארץ מצרים מבחי' מצר כו'

І її потрібно повернути через слова: «Вони волали до Гаваї у своїй скруті (цар)», адже «місце для нього надто вузьке (цар)» — це рівень стискання (мейцар) і межі. І про це сказано: «Який вивів вас із землі Єгипту (Міцраїм)» — із рівня стискання (мейцар) тощо.

Душа повертається завдяки воланню до Б-га з цього стану стискання, як сказано: «Вони волали до Гаваї у своїй скруті». Вузькість (мейцар) обмеженого існування — це внутрішній зміст Єгипту (Міцраїм), з якого Б-г вивів нас.

שע"י המרירות אשר יהיה לו על ההיפוך תגדל האהבה לה' ביתר שאת להתכלל באו"ס [באור אין סוף]
 ב"ה כיתרון האור הבא מן החשך.^{43,44}

Бо через гіркоту, яку він відчуватиме через протилежний [стан], любов до Б-га зросте з надзвичайною силою, щоб включитися в Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, — подібно до переваги світла, що приходить із темряви.

Гіркота, яку людина відчуває через свою віддаленість від Б-га, посилює її любов, і вона прагне включитися в Нескінченне світло. Світло, що виходить із темряви, сяє яскравіше за світло, яке ніколи не знало темряви.

5 וע"ז אמרו"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבע"ת [שבעלי תשובה]⁴⁵ כו'.⁴⁶ וכדא"י [וכדאיתא]⁴⁷ בזהר דמשכין ליה בחילא יתיר⁴⁸ להיות גילוי אור א"ס ב"ה ממש על נפשו עד שגם חיות הגוף ונפש הבהמית וכחותיהם יתהפכו וישובו אל ה' ואתהפכא⁴⁹ חשוכא לנהורא.

Про це й сказали наші мудреці, благословенної пам'яті: «На місці, де стоять баалей тшува [ті, хто повертаються]», тощо. І, як сказано в Зогарі, «вони притягують його з більшою силою», — так, що на його душі відкривається саме Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, аж доки навіть життєва сила (хают) тіла й тваринної душі (нефеш габагаміт), а також їхні сили, не перетворюються і не повернуться до Б-га, і «темрява перетворюється на світло».

Саме про цю любов говорили мудреці, коли сказали, що баалей тшува стоять на такому місці, де не можуть стояти навіть цілковито праведні. Зогар пояснює, що ті, хто повертаються, притягують світло «з більшою силою». Їхнє прагнення так сильно притягує вниз, на душу, сам Ор Ейн Соф, що навіть життєва сила тіла, тваринна душа та їхні сили перетворюються й повертаються до Б-га. Це і є «темрява, перетворена на світло»: те, що протистояло святості, не просто стримується, а перетворюється на святість.

6 וזהו כי ראה⁵⁰ ה' בעניי פי' שע"י עניי ומרודי הוא מרירות הנפש שבאתעדל"ת [שבאתערותא דלתתא] נמשך להיות אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] וכמים הפנים⁵¹ כו'

І це [значення слів]: «Бо Гавая побачив моє страждання». Пояснення: завдяки «моєму стражданню і моєму блуканню», тобто гіркоті душі, — [тобто] завдяки пробудженню знизу (ітарута делетата) пробудження згори (ітарута делейла) притягується; і «як у воді обличчя [відповідає] обличчю» тощо:

Слова Леї «Гавая побачив моє страждання» тлумачаться як гіркота душі через її віддаленість від Б-га — «моє страждання і моє блукання». Ця гіркота є пробудженням знизу, яке викликає відповідне пробудження згори, подібно до того, як у воді обличчя відображається у своєму відбитті.

יתרון האור בבחי' ראיה מלמעלמ"ט [מלמעלה למטה] כי יאהבני בבחי' אישי דהיינו כמ"ש ביום ההוא תקראי לי אישי.⁵²

перевага світла на рівні (бхіна) бачення згори донизу: «бо він полюбить мене» на рівні Іші («мій чоловік»), тобто, як написано: «Того дня ти назвеш Мене Іші».

Відповідь згори — це «перевага світла», що постає з темряви, бачення згори донизу. Тоді «він полюбить мене» як Іші («мій чоловік») — ім'я, яким, за словами Б-га, Його називатимуть «того дня».

ופי אישי אש שלי ממש והיינו התשוקה שממטה למעלה בחי' ואל אישך תשוקתך⁵³ שהוא הוא האש שלי תהיה בבחי' התכללות באו"ם [באור אין סוף] ב"ה ממש עד שהוא הוא יהיה אישי אש שלי ממש

А значення слова Іші — це насправді «еш шелі» («мій вогонь»). Тобто прагнення знизу вгору, рівень слів «і твоє прагнення буде до твого чоловіка (ішех)», — саме воно є «моїм вогнем», — має відбуватися через включення в саме Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, аж поки Він Сам не стане Іші, справді «моїм вогнем».

Іші прочитується як «еш шелі» — «мій вогонь»: полум'яне прагнення душі вгору, як у словах «і твоє прагнення буде до твого чоловіка (ішех)». Це прагнення має завершитися включенням в Ор Ейн Соф, аж поки Сам Б-г не стане вогнем душі.

כי וימינו תחבקני בבחי' חבוק והתכללות להיות גילוי או"ם [אור אין סוף] ב"ה ממש על נפשי בתשוקה זו:⁵⁴

Бо «і Його правиця обіймає мене» — обіймає й включає, щоб завдяки цьому прагненню на моїй душі розкрилося саме Нескінченне світло, благословенний Він.

Це і є «Його правиця обіймає мене»: права рука Б-га, Його милість, огортає душу й приймає її в себе. Завдяки цьому прагненню саме Нескінченне світло розкривається на душі.

РОЗДІЛ 4 • 17-8

Шимон і Леві

7 והנה זהו ענין ראובן שהוא ענין בחי' פי ראשונה שבק"ש [שבקריאת שמע]⁵⁵ שהוא בחי' רצוא. ופי' שניה שבק"ש [שבקריאת שמע]⁵⁶ היא בחי' שמעון והיה אם שמוע תשמעו שהיא בחי' שוב

Отже, у цьому полягає сутність Реувена: це рівень першого абзацу Шма, рівень рацо (прагнення вперед). А другий абзац Шма — це рівень Шимона: «І буде, якщо справді слухатимете (шамоа тішмеу)» — рівень шов (повернення).

Реуєн відповідає першому абзацу Шма, де заповідано любити, і рацо — прагненню душі до Б-га. Шимон, чие ім'я пов'язане зі «слуханням» Б-гом, відповідає другому абзацу — «І буде, якщо справді слухатимете» — і шов, поверненню.

כי ראייה היא מקרוב והיינו בחינת אהבה שמחמת הקירוב. אבל שמיעה היא מרחוק והיא הגורמת בחינת יראה וכמ"ש ה' שמעתי שמעך יראתי⁵⁷ כי היראה היא באה מחמת בחי' הריחוק הנמשך מבחי' שמאל דוחה.

Адже бачити можна зблизька, і це рівень любові, що виникає з близькості. А чути можна здалеку, і саме це породжує рівень трепету, як сказано: «Гавая, я почув звістку про Тебе (шім'а-ха) — і злякався». Адже трепет виникає через відчуття віддаленості, що походить від рівня «ліва відштовхує».

Зір сприймає те, що зблизька, тому породжує любов, яка виникає з близькості; слух сприймає те, що долинає здалеку, і породжує трепет, як сказав пророк Хавакук: «Гавая, я почув звістку про Тебе — і злякався». Трепет виникає з відчуття віддаленості — якості, що зветься «ліва відштовхує».

כי לפי שהוא דוחה ומשפיל עצמו לומר לנפשו מי הוא אשר ערב לכו לגשת⁵⁸ כו' אזי תפול עליו יראה ופחד בלכו

Бо коли людина відсторонює себе й упокорює, кажучи своїй душі: «Хто він такий, щоб наважитися наблизитися...», тоді в її серці западають трепет і страх.

Коли людина відсторонює себе й упокорює, запитуючи, хто вона така, щоб наважитися наблизитися до Нього, її серце охоплюють трепет і страх.

וכמ"ש וירא העם וינועו⁵⁹ ויעמדו מרחוק⁶⁰ שבשביל וינועו שנפל עליהם אימה ופחד ולפיכך ויעמדו מרחוק בבחי' שמיעה וכענין אם רץ לבך שוב לאחד.^{61, 62}

Як сказано: «Народ побачив, затремтів і став віддалік»: через те, що «затремтів» — адже на них упали жах і страх, — «став віддалік», на рівні слуху. І це подібне до сказаного: «Якщо твоє серце біжить — повернися до Єдиного».

Під час дарування Тори народ затремтів від страху й тому став на відстані — у поставі слухання, а не бачення. Саме це «повернення» мається на увазі у словах: «Якщо твоє серце біжить — повернися до Єдиного»: після прагнення до Б-га душа відступає в покорі.

8 וזהו ענין פי שניה שבק"ש [שבקריאת שמע] שהוא בחי' יראה כמ"ש השמרו לכם פן יפתה⁶³ כו'. וז"ש [וזהו שכתוב] כי שמע⁶⁴ ה' כי שנואה אנכי וכענין נבזה בעיניו נמאס^{65.66}

І ось у чому полягає сенс другого розділу Шма, що відповідає аспекту трепету, як сказано: «Стережіться, щоб [ваше серце] не спокусилося» тощо. І про це сказано: «Бо Гавая почула, що я нелюбима», а також: «Зневажений у власних очах, відкинутий».

Другий розділ Шма — це розділ про трепет, із застереженнями на кшталт: «Стережіться, щоб ваше серце не спокусилося». Леа назвала Шимона, сказавши: «Гавая почула, що я нелюбима», а слова з псалма «зневажений у власних очах» тут прочитуються як сказані про людину, яка є низькою й зневаженою у власних очах (у самому псалмі йдеться про праведника, в очах якого зневажені негідники).

דהיינו שע"י אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] מה שנחשב בעיניו לשנואה ע"י שמאל דוחה נמשך להיות אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] כי שמע ה' בחי' שמיעה מרחוק כדי להמשיך בחי' יראה מלמעלה

Тобто завдяки пробудженню знизу (ітарута делетата) — коли через «ліва рука відштовхує» людина вважає себе у власних очах «нелюбимою» — виникає пробудження згори (ітарута делейла): «Бо Гавая почула» — аспект слухання здалеку, щоб звести згори аспект трепету.

Коли людина вважає себе «нелюбимою» і відштовхує себе — відповідно до властивості «ліва рука відштовхує», — це самоприниження є пробудженням знизу й викликає у відповідь пробудження згори: «Гавая почула» — слухання здалеку. Так згори до неї зводиться трепет.

(ובזה יובן⁶⁷ ענין שמע והא"ש [והאתי שפיר] שהן חו"ג [חסד וגבורה] והשמות מ"ב וע"ב אלא שהוא התכללות כי שמע חסד אהבה ראובן וכלול גם כן מגבורה בחי' ראה בעיני הנ"ל וכן והא"ש [והאתי שפיר] יראה כלול מאהבה) (עיין ביאור זה ע"פ אלה מסעי⁶⁸ וע"פ ויחי).⁶⁹

(І завдяки цьому можна зрозуміти сенс Шма та Ве-гая, які відповідають Хесед (милості) і Гвурі (стриманості), а також Іменам Мем-Бейс (42) та Аїн-Бейс (72); однак вони взаємовключені: адже Шма — це Хесед, любов, Реувен, але вона також містить Гвурі — аспект «Він побачив моє страждання», згаданий вище; так само Ве-гая, трепет, містить любов.) (Див. пояснення до [вірша] «Ось подорожі» (Ейле масеї) та до [вірша] «І жив» (Ваєхі).)

Ця дужкова вставка, яку примітка видавництва Кегот називає доповненням Цемаха Цедека, пояснює, що два розділи Шма відповідають Хеседу та Гвурі, а також Б-жественним Іменам 42 і 72, проте кожен містить і інший аспект: перший, любов, включає «страждання», яке побачив Б-г, а другий, трепет, включає любов. У примітці зазначено, що незрозуміло, який саме маамар про Ваєхі мається на увазі в заключному посиланні.

והנה אחר ק"ש [קריאת שמע] אומרים אמת ויציב וכי' ונחמד ונעים ונורא וכי' הדבר הזה עלינו והיינו
בחי לוי ילוה אישי אלי.⁷⁰

А тепер, після Шма, ми промовляємо: «Правдиве й непохитне» тощо, «і любе, і приємне, і грізне» тощо, «ця справа на нас»; і це відповідає аспекту Леві: «Мій чоловік приєднається (їлаве) до мене».

Після Шма ми промовляємо благословення, що починається словами «Правдиве й непохитне» (Емет ве-Яців), у якому «цю справу» названо любою, приємною і грізною. Це відповідає Леві, ім'я якого пов'язане зі словами Леа: «Мій чоловік приєднається (їлаве) до мене»; ім'я Леві походить від слова зі значенням «приєднатися».

והוא ענין ימינא ושמאלא וביניהו כלה⁷¹ כי שמאלו תחת לראשי⁷² בחי שמאל דוחה הוא שגורמת להיות נשיאות ראש וכי' וימינו תחבקני ימין מקרבת להתכלל כו'.

І це сенс слів: «Праворуч і ліворуч, а між ними — наречена». Адже «Його ліва рука під моєю головою» — аспект «ліва рука відштовхує» — спричиняє піднесення голови тощо; «а Його правиця обіймає мене» — права рука наближає, щоб душа включилася тощо.

«Приєднання» Леві — це наречена, що стоїть між правим і лівим, як сказано в пісні для вечора п'ятниці «Азамер бішвахін». «Його ліва рука під моєю головою»: ліва рука, що відштовхує, — смирення — саме й підносить голову. «Його правиця обіймає мене»: права рука наближає, щоб душа включилася.

РОЗДІЛ 5 • 19-10

Леві: Тора

9 ובחי ילוה אישי היינו מה שאומרים באמו"צ [באמת ויציב] הדבר הזה היא התורה ששרשה מאד נעלה
אלא שנתלבשה בדברים גשמיים שלכן נמשלה התורה למים⁷³ שיורדים ממקום גבוה⁷⁴ וכי'.

Аспект «мій чоловік приєднається до мене» — це те, що ми промовляємо в молитві «Правда й непохитність» («Емет ве-яцив»): «ця річ» — тобто Тора, корінь якої надзвичайно високий, але вона вдягнена в матеріальні речі; тому Тору порівнюють із водою, що спускається з високого місця тощо.

«Приєднання» Леві — це те, що в молитві «Емет ве-яцив» сказано про «цю річ», тобто про Тору. Корінь Тори дуже високий, але вона вдягнена в матеріальні речі, тому її порівнюють із водою, що стікає з високого місця до низького.

וזאת ישיב אל לבו אמת הוא שאין אני ראוי מצד עצמי לעלות ולהתכלל באור ה' ולהשיב את הנפש ממטה למעלה לייחודה במאצילה ב"ה כי מי יעלה בהר⁷⁵ ה' כו'

І нехай він візьме це до серця: правда полягає в тому, що я сам по собі не гідний підвестися й увібратися у світло Б-га, повернути душу знизу догори та поєднати її зі своїм Еманатором, благословенний Він, — адже «хто зійде на гору Гавая?» тощо.

Людина має визнати перед собою, що за власними заслугами вона не гідна підвестися й увібратися у світло Б-га, повернувши свою душу до її джерела. Як запитує псалом: «Хто зійде на гору Гавая?»

אבל מ"מ הרי אא"ס [אור אין סוף] ב"ה מצד עצמו ממילא ומאיליו נמשך גם למטה ששורה ומתגלה בתורה

Та все ж Нескінченне світло (Ор Ейн Соф), благословенний Він, із Самого Себе, природно й само собою, притягується також униз, тож перебуває й розкривається в Торі.

Попри це, Нескінченне світло спускається вниз саме собою й перебуває в Торі. Це сходження залежить не від гідності людини, а від Самого Б-га.

והרי מתגלה יחוד זה העליון למטה כמו למעלה ואי לזאת ע"י עסק התורה יכול להמשיך אא"ס [אור אין

סוף] ב"ה ממש למטה על נפשו

Отже, це найвище єднання розкривається внизу так само, як угорі; тому завдяки заняттю Торою він може притягнути саме Ор Ейн Соф, благословенний Він, униз, на свою душу.

Оскільки Тора приносить це найвище єднання вниз, воно розкривається внизу так само, як угорі. Тому, займаючись Торою, людина може притягнути саме Нескінченне світло на власну душу.

וזהו אם רץ לבך שוב לאחד שגם למטה בבחי' שוב נמשך בחי' אחד וזהו ילוה אישי אלי שיורד ונמשך

אא"ס [אור אין סוף] ב"ה מלמעלה למטה.

І це означає: «Якщо серце твоє біжить, повернися до Єдиного» — також унизу, на рівні «повернення», притягується рівень «Єдиного». І це означає: «мій чоловік приєднається до мене» — Нескінченне світло, благословенний Він, спускається й притягується згори донизу.

Таке значення слів «повернися до Єдиного»: навіть у стані відступання (шов) притягується Єдиний. Це також слова Леві «мій чоловік приєднається до мене»: Нескінченне світло сходить згори й приєднується до душі.

10 וזהו פי' אמוי"צ [אמת ויציב] כו' שמאריכין לאשר ולקיים את הדבר הזה עלינו ועל אבותינו כו' על הראשונים כו'

І це пояснює слова «Правдиве й непохитне» тощо: ми докладно підтверджуємо й утверджуємо «цю річ» — «на нас і на батьках наших» тощо, «на попередніх [поколіннях]» тощо,

У благословенні «Емет веяцिव» («Правдиве й непохитне») ми докладно підтверджуємо, що «ця річ» — Тора — є обов'язковою для нас, для наших батьків і для попередніх поколінь.

וממשיכים מלמעלה אמת ויציב ונכון וכו' ונחמד ונעים כו' להיות המשכת אור א"ס ב"ה שורה ומתגלה באור תורה:

і притягуємо згори «істинне, непохитне й утверджене» тощо, «улюблене й приємне» тощо, щоб притягнення Нескінченного світла (Or Eйн Соф) — благословенний Він — перебувало й виявлялося у світлі Тори.

Словами численних вихвалянь — «істинне, непохитне й утверджене... улюблене й приємне» — ми притягуємо згори Нескінченне світло, щоб воно перебувало й виявлялося у світлі Тори.

РОЗДІЛ 6 • 111-12

Єгуда: бітуль у молитві

11 אך הנה כל גי בחי"76 הנ"ל עדיין הם בבחי' ממכ"ע [ממלא כל עלמין] שהם בחי' המשכות מאא"ס [מאור אין סוף] ב"ה לבחינת ממכ"ע [ממלא כל עלמין]

Однак усі три рівні, згадані вище, усе ще належать до рівня світла, що наповнює всі світи (мемале коль альмін), адже вони є низхідними продовженнями Нескінченного світла (Or Eйн Соф) — благословенний Він — до рівня світла, що наповнює всі світи.

Усі три рівні — Реувен, Шимон і Леві — усе ще належать до світла, що наповнює всі світи, тобто до світла, яке входить у кожен світ відповідно до його міри.

שבחי' ראובן היא לעורר את האהבה להיות נכספה וגם כלתה כו' ולהיות משתוקק' [משתוקקת] להתכלל ולהתייחד במאצילה ב"ה מכלל שהיא עדיין אינה כלולה ומיוחדת 77 באא"ס [באור אין סוף] ב"ה הסוכ"ע

Адже рівень Реувена полягає в тому, щоб пробуджувати любов — аби «прагнути й навіть тужити» тощо — і прагнути включитися й поєднатися з Тим, Хто її еманував, благословенний Він. Звідси випливає, що вона ще не включена й не поєднана зі світлом Or Eйн Соф — благословенний Він, — яке охоплює всі світи (совев коль альмін).

Любов Реувена, наприклад, є прагненням — «прагнути й навіть тужити». Прагнення й бажання включитися в Б-га означають, що людина ще не включена й не поєднана з Нескінченим світлом, яке охоплює всі світи.

(בשמים ממעל ועל הארץ מתחת הכל בשוה ורוחניות וגשמיות כולא קמיה כלא ממש השיבי) ⁷⁸ ועדיין שאר הבחי' אלא שהן בחי' המשכות להיות ממכ"ע [ממלא כל עלמין] כו'.

(«у небі вгорі й на землі внизу» все однакове, і духовне та матеріальне однаково «перед Ним усе вважається справжнім ніщо»). Так само й інші рівні, але вони є низхідними продовженнями, завдяки яким існує світло, що наповнює всі світи, тощо.

Перед світлом, що охоплює всі світи, небо й земля рівні, а духовне та матеріальне однаково є ніщо. Шимон і Леві також є низхідними продовженнями до світла, що наповнює світи.

אבל בחי' יהודה שהוא בחי' הודאה ⁷⁹ הוא בחי' בטול והתכללות באא"ס [באור אין סוף] ב"ה ממש הסוכ"ע והן הן בחינות השתחוואות שבתפלת שמ"ע [שמונה עשרה].

Але рівень Єгуди, тобто рівень визнання, — це рівень самоусунення (бітуль) і включення в саме світло Ор Ейн Соф — благословенний Він, — яке охоплює всі світи; і саме це — рівні поклонів у молитві Шмоне-есре.

Визнання Єгуди відрізняється: це самоусунення, включення в саме Нескінченне світло, світло, яке охоплює всі світи. Воно виражене в поклонах молитви Шмоне-есре — тихої молитви стоячи (Аміді), що складається з вісімнадцяти благословень.

12 ולכן תפילה היא בלחש ובחשאי ⁸⁰ בבחי' סוכ"ע למעלה מעלה מבחי' השתלשלות שאינה בגדר המשכה והשפעה כלל כו'

Тому молитва промовляється пошепки й мовчки — на рівні світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін), далеко-далеко над рівнем ланцюга послідовного розгортання світів згори вниз (ішталшелут), який узагалі не належить до категорії притягнення й передавання впливу тощо.

Ось чому Шмоне-Есре [молитву Вісімнадцяти благословень] промовляють пошепки й мовчки: вона належить до світла, що охоплює всі світи, далеко над ланцюгом послідовного розгортання світів, поза будь-яким потоком впливу з одного рівня на інший.

ואינה עולה בשם אהבה כלל רק בחי' ביטול במציאות ממש לגמרי והיינו בחי' השתפכות אל חיק אביה ממש להיות כאין ואפס ממש

І це зовсім не називається «любов'ю», а є лише рівнем самоусунення (бітуль) [власного] існування — цілковитого; тобто рівнем [душі], що виливає себе просто в лоно свого Батька, аби бути справді наче ніщо й повний нуль.

Така молитва навіть не називається любов'ю; це цілковите самоусунення — душа виливає себе в лоно свого Батька, аж поки не стає наче ніщо.

שע"ז מרמז ענין ההשתחואה כמו שמשתחוה לפני המלך שמבטל א"ע [את עצמו] כו'

На це й указує поклон: як людина вклоняється перед царем, самоусуваючи себе тощо.

Поклони в Шмоне-Есре вказують на це: той, хто вклоняється перед царем, самоусуває себе перед ним.

רק שכדי להיות בחי' זו שהוא בחי' יהודה בבחי' אתה דהיינו להיות בגילוי כאילו הוא לנוכח⁸¹ צ"ל
יודוך אחיך⁸² שצריך להקדים תחילה בחי' ראובן ושמעון ולוי⁸³ שבהם ועל ידם יומשך גילוי בחי'
הודאה זו

Але щоб цей рівень, тобто рівень Єгуди, був у формі «Ти» (ата) — тобто розкрився так, ніби Він стоїть навпроти [людини], — потрібно, щоб «тебе визнавали твої брати»: спершу мають бути рівні Реувена, Шимона й Леві, і в них та через них буде притягнуто розкриття цього визнання.

Щоб цей бітуль Єгуди постав як «Ти», тобто щоб до Б-га зверталися у другій особі, Б-г має розкритися так, ніби Він стоїть навпроти людини. Для цього спершу мають прийти рівні Реувена, Шимона й Леві, і через них розкривається це визнання; саме це означають слова «тебе визнаватимуть твої брати».

כי בלי קדימת בחי' ראובן שמעון ולוי לא נמשך בחי' יהודה שהוא בחינת ביטול והתכללות כו' בבחי'
גילוי אלא בבחי' העלם ומקיף.

Бо без попередніх рівнів Реувена, Шимона й Леві рівень Єгуди — рівень самоусунення й включення тощо — притягується не в розкритті, а лише приховано й у всеохопному стані (макіф).

Без трьох братів бітуль Єгуди залишався б прихованим і всеохопним (макіф), торкаючись людини лише ззовні, а не в її свідомому сприйнятті.

ולכן אי"א להתחיל תפילת ש"ע [שמונה עשרה] בלי קדימת פסוד"ז [פסוקי דזמרה] ויוצר אור וק"ש [וקריאת שמע] כו' (ובמנחה שמתפללין רק תפילת ש"ע [שמונה עשרה] היינו מפני שכבר הקדימו בשחרית ק"ש [קריאת שמע] וברכותיה. ובערבית צריך לחזור להתחיל ק"ש [קריאת שמע] וברכותיה קודם התפלה).⁸⁴

Тому неможливо розпочати молитву Шмоне-Есре, не прочитавши спершу Псукей де-Зімра [псалми хвали], Йоцер Ор [благословення «Той, Хто творить світло»] і Шма [«Слухай»] тощо. (А під час Мінхи [післяполуденної молитви], коли промовляють лише Шмоне-Есре, це тому, що Шма та її благословення вже промовили раніше, під час Шахариту [ранкової молитви]. А під час Маариву [вечірньої молитви] перед молитвою потрібно знову починати зі Шма та її благословень.)

Ось чому Шмоне-Есре не можна починати без попередніх Псукей де-Зімра, Йоцер Ор і Шма. Під час Мінхи її промовляють окремо, бо Шма вже прочитали вранці, а під час Маариву перед молитвою знову промовляють Шма та її благословення.

וזהו ענין נעוץ תחלתן בסופן⁸⁵ והמ"י [והמשכיל יבין] (וע' במ"א ע"פ ולשרקה⁸⁶ בני אתונו דמשמע דשור"ק שהוא הודאה הוא למטה מסגו"ל שהוא בחי' אהוי"ר [אהבה ויראה] כו').

У цьому й полягає вислів: «початок їхній закладений у кінці», і той, хто осягає, зрозуміє. (Див. також інше місце, де йдеться про «і до добірної лози (сорейка) — осля своє», звідки випливає, що шурук, який означає визнання, нижчий за сеголь, що відповідає рівню любові й трепету (агава ве-йіра), тощо.)

Бітуль Єгуди — найвищий рівень — розкривається лише наприкінці порядку молитви, у Шмоне-Есре, після підготовчих етапів; це і є «початок їхній закладений у кінці». Далі в дужках постає питання, порушене в іншому маамарі: там слово сорейка, «добірна лоза», тлумачиться як голосний знак шурук (майже ті самі літери), і шурук — визнання — ставиться нижче від голосного знака сеголь, що означає любов і трепет.

וזהו לכאורה הפך ממ"ש כאן דיהודה שהוא הודאה הוא למעלה מראובן שמעון ולוי שהם סגו"ל. ובאמת לק"מ [לא קשה מידי] דהודאה היא למטה מאהוי"ר [מאהבה ויראה] אבל הודאה דיהודה זהו בחי' בטול שלמעלה מאהוי"ר [מאהבה ויראה] וזה בחי' דוד אם לא שויתי ודוממתי⁸⁷

На перший погляд, це суперечить сказаному тут: що Єгуда, тобто визнання, вищий за Реувена, Шимона й Леві, які відповідають сеголі. Але насправді тут немає жодної труднощі: визнання нижче за любов і трепет, однак визнання Єгуди — це рівень самоусунення, вищий за любов і трепет. Це рівень Давида: «Воистину, я втихомирив і заспокоїв [свою душу]»,

Відповідь така: звичайне визнання справді нижче за любов і трепет, але визнання Єгуди — це самоусунення, що стоїть вище за них. Це рівень Давида, який сказав: «Я втихомирив і заспокоїв свою душу».

וכמ"ש ואחר האש קול דממה דקה הרי שהדממה והביטול הוא למעלה מהאש שהיא אהבה כי תמן קאתי מלכא^{88.89} אבל גבי אש כתיב לא באש הוי"ה אלא שהאש הוא להוי"ה כמ"ש במ"א.

як сказано: «А після вогню — тихий, ледь чутний голос». Отже, безмовність і самоусунення (бітуль) вищі за вогонь, який є любов'ю, адже «там приходить Цар»; тоді як про вогонь сказано: «Ім'я Б-га (Гавая) не у вогні», — натомість вогонь призначений для Імені Гавая, як пояснюється в іншому місці.

Коли Б-г явив Себе Еліягу, Він був не у вогні, а в «тихому, ледь чутному голосі», про який Тікуней Зоар каже: «там приходить Цар». Тому мовчання й бітуль вищі за вогонь, який є любов'ю; вогонь спрямований до Гавая, але Він не перебуває в ньому.

ועוד דזהו שאמר כאן יהודה אתה שיהיה יהודה בבחי' אתה דהיינו בבחי' גילוי כו' ולפעמים אינו בגילוי כ"א רק בהעלם ואז היא הודאה שלמטה מאהוי"ר [מאהבה ויראה]. אבל כשההודאה בבחי' גילוי זהו בחי' ביטול ממש):⁹⁰

Крім того, саме це мається на увазі тут у словах: «Єгудо, ти»: щоб Єгуда був в аспекті «ти», тобто виявленим, тощо. Іноді ж це не виявлене, а лише приховане; тоді це визнання, нижче за любов і трепет (агава ве-йіра). Але коли визнання виявлене, це рівень справжнього бітулю.)

Друге пояснення: «Єгудо, ти» означає визнання, яке виявлене. Коли визнання залишається прихованим, це його нижчий вид, нижчий за любов і трепет; коли ж воно виявлене, це справжній бітуль.

РОЗДІЛ 7 • 113-14

«Твоя рука — на потилиці ворогів твоїх»

13 והנה עייז ירך בעורף אויביך.⁹¹ אויביך הם עניני העולם וצרכי הגוף הגשמי. הגם שאדם צריך להם מ"מ צריכין להיות בבחי' עורף ולא פנים

Тепер завдяки цьому: «твоя рука [буде] на потилиці ворогів твоїх». «Вороги твої» — це справи світу й потреби фізичного тіла: хоча людина потребує їх, проте вони мають бути на рівні потилиці, а не обличчя.

Подяка Єгуди в молитві дає людині силу промовити наступні слова вірша: «твоя рука на потилиці ворогів твоїх». «Вороги» — це справи світу й тілесні потреби: людина потребує їх, але має, так би мовити, повертатися до них потилицею, а не обличчям.

(בחי פנים היינו שעושה הדבר בלב ונפש ובחי עורף היינו בחי אחוריים כמאן דשדי בתר כתפי

[כתפיה] ⁹² בע"כ [בעל כרחך] וכאלו כפאו וכו'). ^{93, 94}

(Рівень обличчя означає, що він робить це всім серцем і душею, а рівень потилиці означає задній бік — немов той, хто кидає [щось] собі за плече проти своєї волі, і «ніби примушений», тощо).

Робити щось «обличчям» означає робити це всім серцем і душею; робити щось «потилицею» означає відвертатися, робити це неохоче — наче людина перекидає щось через плече, ніби її примушують. Слова «ніби примушений» відсилають до вислову Талмуду (Nedarim 20b) — «ніби її примусив демон». Так сказано про тілесну дію, здійснену без прагнення до насолоди нею.

וידך הוא בעורף אויביך א"ת [אל תקרי] ידך אלא יודי"ך ^{95, 96} והוא בחי ידך ממש כי ימין פשוטה לקבל

שבים

А «твоя рука» — на потилиці ворогів твоїх: читай не «ядха» («твоя рука»), а «юдеха» («твої літери йод»). І це — рівень самої «Твоєї руки», адже «Твоя права рука простягнута, щоб приймати тих, хто повертається».

Якщо прочитати слово «твоя рука» як «юдеха» — «твої літери йод», — воно вказує на власну руку Б-га, праву руку, яка, за словами молитви Неїла в Йом-Кіпур, «простягнута, щоб приймати тих, хто повертається».

הוא בחי ימין וחסד שנתפשט למטה מטה וכענין וירא ישראל את ה' הגדולה ⁹⁷ אשר עשה ה' במצרים

Це рівень правої сторони й милості (Хесед), що поширилася до найнижчих рівнів; і це подібне до сказаного: «Ізраїль побачив велику руку, яку Гавая вчинив в Єгипті».

Це права сторона — милість (Хесед) Б-га, що сягає найнижчих місць, подібно до «великої руки», яку Ізраїль побачив в Єгипті.

כי הנה הירידה הגדולה הזאת שהוא בבחי אחוריים וכאלו כפאו. מי גרם להמשיך את האדם להיות

מוכרח לזה ודאי מאת ה' ומידו היתה זאת כדי לאתהפכא חשוכא לנהורא שיתפלל בכח האכילה וכו'

וכיוצא בזה

Адже цей великий спуск, що належить до рівня заднього боку й «ніби примушеного», — хто спричинив те, що людину залучено до цього й вона мусить це робити? Безперечно, це від Б-га, і від Його руки прийшло це, аби перетворити темряву на світло: щоб людина молилася силою, яку дає їй їжа, тощо, і подібним чином.

Великий спуск людини до потреб світу, коли вона діє ніби з примусу, також походить від руки Б-га: саме Б-г привів людину до потреби в цих речах, щоб темрява перетворилася на світло, наприклад, щоб вона молилася силою, яку отримує від їжі.

רק שצריך שלא יומשך בבחי' פנימיות אלא בבחי' עורף ובחינת עורף זה יוכלל בבחי' ירך יודיך.

Та людина не повинна заглиблюватися [в це] на рівні внутрішнього виміру (пніміют), а має діяти на рівні потилиці; і цей рівень потилиці буде включений у рівень «твоєї руки» — «юдеха».

Умова полягає в тому, щоб людина не була внутрішньо захоплена цими справами, а мала справу з ними лише «потилицею». Тоді навіть ця «потилиця» включається в руку Б-га — «юдеха».

14 והוא בחי' ירך של יהודה כו' לפי שהוא בחי' הודאה וביטול בבחי' סוכ"ע⁹⁸ השוה ומשוה כו' גם חשך

לא יחשיך וכשיכח כאורה⁹⁹ גשמיות ורוחניות שוין

І це — рівень (бхіна) «твоєї руки» Єгуди тощо, адже це рівень визнання та самоусунення (бітуль) на рівні світла, що охоплює всі світи (совев коль альмін), [яке] «однакове й робить усе однаковим» тощо: «навіть темрява не затемнює» і «темрява — як світло» — матеріальне й духовне однакові.

«Рука» Єгуди — це його визнання та бітуль на рівні світла, що охоплює всі світи, перед яким усе однакове. Там «навіть темрява не затемнює» і «темрява — як світло», а матеріальне й духовне — одне й те саме.

שהרי כולם בחכ' [בחכמה] עשית שהחכמה היא עשיה גשמיות וא"כ גם האכילה ושאר ענינים הגשמיים הם לפניו ית' כמו רוחניות של חכמה מאחר שגם החכמה היא גשמיות וכו'.

Адже «Ти створив їх усіх мудрістю (Хохма)» — тобто Хохма є «діянням» (асія), матеріальністю. Отже, і їжа та інші матеріальні речі перед Ним, благословенним, такі самі, як духовність Хохми, адже й Хохма є матеріальністю тощо.

Слова «Ти створив їх усіх мудрістю» тлумачаться так: навіть Хохма — лише «діяння», щось матеріальне у відношенні до Б-га. Отже, їжа та інші матеріальні речі перед Ним такі самі, як духовність мудрості.

וזאת היא מעלת יהודה אתה היינו בחי' הודאה בגילוי שכתפלה שתהיי [שתהיה] ירך בעורף אויביך בשעה שעוסק בעורף אויביך

І в цьому — гідність слів «Єгудо, ти...», тобто рівня розкритого визнання під час молитви: щоб «твоя рука» була «на потилиці твоїх ворогів» у той час, коли він зайнятий «потилицею твоїх ворогів»,

У цьому гідність слів «Єгудо, ти...» — розкриті визнання під час молитви: воно дає змогу «твоїй руці» бути «на потилиці твоїх ворогів», навіть коли людина зайнята мирськими справами.

ואזי חולפת ועוברת ממנו האהבה מ"מ נשאר רשימו וכי אך היינו דוקא בבחי' עורף ולא פנים:¹⁰⁰

і тоді, [хоча] любов минає й відходить від нього, проте залишається її відбиток (решиму) тощо. Але це стосується саме рівня потилиці, а не обличчя.

Тоді, хоча любов, відчута під час молитви, згасає, її відбиток (решиму) залишається. Це можливо лише тоді, коли з мирськими справами мають діло «на рівні потилиці», а не обличчя.

РОЗДІЛ 8 • 115

«Тобі вклоняться сини твого батька»

15 אך עיקר הגורם לכל מעלת בחי' זו להיות יהודה אתה והגורם להיות יודוך אחיך ע"ז נאמר ישתחוו לך בני אביך

Але головна причина всієї величі цього рівня — того, що є «Єгуда, ти», — і причина того, що «твої брати визнають тебе», така: про це сказано: «сини твого батька вклоняться тобі».

Причина і «Єгуда, ти», і того, що «твої брати визнають тебе», міститься в останніх словах того самого вірша: «сини твого батька вклоняться тобі».

כי הנה ההשתחוואה¹⁰¹ הוא בחי' המשכה וזהו ענין ההשתחוואי [ההשתחוואות] שבשמ"ע [שבשמונה עשרה] שהן הן המשכות (ע' [עיינ'] רי"פ¹⁰² וישב והנה השמש וכי' משתחוי' [משתחויים] לי)

Адже поклін є аспектом притягування згори вниз; саме це становлять поклони під час молитви Шмоне-Есре (Вісімнадцять благословень), які й є притягуваннями згори вниз (див. початок глави Ваешев, [щодо слів] «і ось, сонце...» — «вклонялися мені»).

Поклін означає притягування згори вниз, тому поклони під час молитви Шмоне-Есре притягують світло згори. Дужки відсилають до Тора Ор на Ваешев, де, пояснюючи сон у Йосефа про сонце й місяць, що вклонялися йому (28с), Альтер Ребе пояснює, що поклін має два аспекти: самоусунення й притягування вниз (людина схиляє голову, щоб притягнути вниз), як під час поклону на словах «Благословен Ти» в молитві Шмоне-Есре.

ובחיי אביך היינו בחיי כרחם אב על בנים¹⁰³ אבינו אב הרחמן שהרחמנות הוא בחיי אב ותולדות הרחמנות הוא בחיי צדקה וחסד להחיו רוח שפלים¹⁰⁴ שכל העושה חסד במדה"ר [במדות הרחמים] לרחם על עניים ויתומים ה"ז [הרי זה] בבחי' בני אביך.

А рівень «твій батько» — це аспект слів «як батько милує [своїх] дітей», «Батько наш, милосердний Батько», адже співчуття є аспектом батька, а породженням співчуття є благодійність і милосердя — «щоб оживити дух смиренних». Тож кожен, хто чинить добро, керуючись мірою співчуття, і милує бідних та сиріт, перебуває на рівні «синів твого батька».

«Твій батько» — це Б-жественне співчуття, як у словах «як батько милує своїх дітей». Співчуття породжує благодійність і милосердя, тож той, хто зі співчуття допомагає бідним і сиротам, є одним із «синів твого батька».

גם בחיי אביך היא התורה דאורייתא מחכמה נפקת¹⁰⁵ שהוא בחיי אב וכמ"ש שמע בני מוסר אביך¹⁰⁶ זו תושב"כ [תורה שבכתב]¹⁰⁷ וכי ובני אביך הם העוסקים בתורה

Також аспектом «твого батька» є Тора, адже «Тора походить із мудрості (Хохма)», яка є аспектом «батька»; як сказано: «Слухай, сину мій, настанову батька твого» — це Письмова Тора тощо. А «сини твого батька» — це ті, хто займається Торою.

«Твій батько» — це також Тора, що походить із Хохми, яка зветься «батьком», а «настанова батька твого» — це Письмова Тора. Отже, ті, хто вивчає Тору, також є «синами твого батька».

וזהו וישתחוו לך בני אביך¹⁰⁸ שבני אביך הם העוסקים בתורה ובגמ"ח [ובגמילות חסדים] הם הם ישתחוו לך

Ось що означають слова «і сини твого батька вклоняться тобі»: «сини твого батька» — ті, хто займається Торою і добрими справами, — саме вони «вклоняться тобі».

Саме ті, хто вивчає Тору й чинить добрі справи, «вклоняються тобі»: оскільки поклін є притягуванням згори вниз, вони притягують униз самоусунення Єгуди (бітуль).

וימשיכו אותך להיות נעוץ תחב"ס [תחלתן בסופן] שהתורה והגמ"ח [והגמילות חסדים] הם הנותנים כח כנפש לעורר את האוי"ר [האהבה ויראה] עד שתהי' [שתהיה] בחי' הודאה וביטול וע"י כן יודוך אחיך להיות יהודה אתה כנ"ל:

І вони притягнуть тебе вниз, щоб «їхній початок був закладений у їхньому кінці»; адже саме Тора й добрі справи дають душі силу пробудити любов і трепет, аж поки не настає рівень визнання й самоусунення (бітуль); і завдяки цьому «твої брати визнають тебе», тож буде «Єгуда, ти», як пояснено вище.

Вони притягують це вниз, щоб «їхній початок був закладений у їхньому кінці»: Тора й добрі справи дають душі силу пробудити любов і трепет, аж доки ті не завершаться визнанням і бітулем. Завдяки їм «твої брати визнають тебе», і виявляється визнання Єгуди — «Єгуда, ти».

В АВОДІ

Перед молитвою Шмоне-Есре промовляйте Псуке де-Зімра, Шма та її благословення, поглядаючи велич Б-га, доки знання не стане відчутною любов'ю і трепетом; приймайте слова Тори близько до серця. А тоді, у молитві Шмоне-Есре, схиляйтеся в істинному самоусуненні, наче Цар стоїть перед вами. Після молитви дбайте про їжу та земні потреби лише «потилицею», не віддаючи їм свого серця, щоб зберегти враження від молитви; і зміцнюйте весь цей процес вивченням Тори та добрими справами.

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Чому саме знання про існування Б-га не породжує любові, і що перетворює знання на «бачення»?
2. У якому сенсі кожна людина є баал тшува, навіть якщо вона не згрішила?
3. Як Реувен, Шимон і Леві відповідають частинам ранкової молитви, і чому вони мають передувати молитві Шмоне-Есре?
4. Як маамар розрізняє визнання, що стоїть нижче за любов і трепет, та визнання Єгуди, що стоїть вище за них?
5. Що означає дбати про земні потреби «потилицею», а не обличчям, і що залишається від молитви, коли людина так чинить?

Примітки

АБЗАЦ 1

1 יהודה אתה

Примітка датує цей маамар 5566 (1805-06) і відсилає до примітки 7 у переліку маамарів цього тому. Інший запис маамара, зроблений рабі Моше, сином Альтер Ребе, надруковано в першому томі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

המאמר הוא משנת תקס"ו — ראה ברשימת המאמרים בסה"מ שם הערה 7. ובכתי"י 2067 יא, ב נרשם: פ' ויחי תקס"ו. ובכרך 2223 נה, א: שנת תקס"ו לפ"ק בלאדי. הנחת ר' משה בן אדה"ז בסה"מ תקס"ו ח"א. ראה לעיל בציונים לכ"ק אדמו"ר זי"ע. הגהות וביאורי וקיצורי הצ"צ אוה"ת בראשית כרך ה תתקצו, א ואילך. תתרה, ב. כרך ו תתשלח. ד"ה זה: ראה בסה"מ תרפ"ח. בסה"מ חורף תשל"ח (נדפס בלקו"ש ח"כ ע' 347). וראה שם בסיום המאמר הרמז בזה שהתחלת הסדרה בתור"א היא בהפסוק יהודה אתה. ד"ה יהודה אתה תשמ"ו. ד"ה יהודה אתה במאמרי אדה"א בראשית ע' תצו ועי' תקל מוסידים על מאמר זה. ראה סה"מ פרי"ת ע' ריז.

2 יהודה אתה יודוך אחיך

Благословення Яакова Єгуді: «Єгуда, ти — брати твої визнаватимуть тебе; рука твоя буде на загривку ворогів твоїх; тобі вклоняться сини батька твого». Увесь маамар пояснює цей вірш, фразу за фразою.

בראשית מ"ט:ח Genesis 49:8

יהודה אתה יהודה אחיך יָדְךָ בְּעֶרְףְּ אֶחָיִךְ יִשְׁתַּחֲווּ לָךְ בְּנֵי אָבִיךָ:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית מט, ח.

3 הנה יהודה נקי

Примітка відсилає до цієї сторінки у зв'язку з ім'ям Єгуда та визнанням.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה במילואים ליהל אור ע' תרלד. ועיני מענין הודאה בסידור בד"ה מזמור לתודה. ובדרוש ל"ג בעומר. וראה גם בלקו"י פ' עקב בדרוש ברהמ"ז בענין ברכת הארץ שמתחלת בהודאה נודה לך. ובלקוטי שיחות לפ' וישב ח"ו ע' 77. הערה 75.

4 הפעם אודה

Коли народився Єгуда, Леа сказала: «Цього разу я подякую Імені Б-га (Гавая)», — і тому дала йому ім'я Єгуда. У простому значенні це слово означає подяку; маамар тлумачить «оде» як визнання (годаа), а «цього разу» — як визнання, яке все ще обмежене часом.

בראשית כ"ט:35 Genesis 29:35

וַתֵּהָרֵם עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר הַפֶּעַם אֹדָה אֶת־ה' עַל־כֵּן קָרָאתִי שְׁמוֹ יְהוּדָה וַתַּעֲמֵד מִלְּדוֹת:

And she conceived again, and bore a son; and she said: 'This time will I praise the L-RD.' Therefore she called his name Judah; and she left off bearing.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כט, לה.

5 מודים אנחנו לך

Благословення подяки в Аміді починається словами: «Ми визнаємо Тебе». Його наведено як визнання, яке висловлює кожна єврейська душа.

סידור Weekday Siddur Chabad, Shacharit, The Amidah 29

חב"ד לימות החול, שחרית, עמידה כ"ט

6 שו"ה נקי הפעם — חוצב

Згідно з приміткою, у цьому рукописі немає слова, позначеного тут як «висічено», тож текст читається: «у джерелі їхніх душ».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 633 ליתא ת"י זו.

7 ככה יעשה איוב

Йов приносив всепалення за своїх дітей після їхніх бенкетів: «Так чинив Йов у всі дні». Форма дієслова майбутнього часу, що починається з юд, описує постійну практику; саме так тут тлумачиться юд в імені Єгуда.

איוב א"ה:5 Job 1:5

וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ יְמֵי הַמִּשְׁתָּה וַיִּשְׁלַח אִיּוֹב וַיִּקְדָּשׁם וַהֲשִׁיבם בְּבֹקֶר וַהֲעֵלָה עֲלֹת מִסְפָּר כָּלָם כִּי אָמַר אִיּוֹב אֲוִלִי חָטָא בְּנִי וּבָרַכּוּ אֱלֹקִים בְּלִבָּם כָּכָה יַעֲשֶׂה אִיּוֹב כָּל־יְהִימִים:

And it was so, when the days of their feasting were gone about, that Job sent and sanctified them, and rose up early in the morning, and offered burnt-offerings according to the number of them all; for Job said: 'It may be that my sons have sinned, and blasphemed G-d in their hearts.' Thus did Job continually.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

איוב א, ה.

8 שו"ה יהודה — ויהי פי

Замість слів «I значення» в цьому рукописі стоїть «[Значення], тобто відкривається дужка, і пояснення слова подається як примітка в дужках.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 414: [פ"י].

9 (ובנחמ"י יא) נכתב יהודה בסגול

Там також наведено той самий вірш із Нехемії.

ПРИМІТКА КЕНОТ

וכ"ה בשערי אורה כ, ב. מציין לפסוק זה. אבל במאמרי אדה"א בראשית ע' תצו ובעוד מקומות (ראה במ"מ לאדה"א שם) מצויין: "בד"ה תי יהודה בחולם". ע"ש. להעיר שבהנחת רי משה בן אדה"מ בסה"מ תקס"ו ע' רה ליתא כל הענין.

10 שו"ה ההוה — נכתב בתוס' . . הדלית

Згідно з приміткою, у цих двох рукописах немає слів, які вона позначає, — від «із додаванням» до «під далет») — наприкінці цього пояснення імені.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבזך 414. 633 ליתא.

11 (ובנחמי י"א) נכתב יהודה בסגול תחת הדלית

Тут у рукописі написано «із додаванням літери гей: Єгуда», а не наведено примітку про написання в Нехемії.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבזך 1824: בתוסף ה' יהודה. וכ"ה במאמרי אדה"א בראשית ע' תצו ושם "והוא מ"ש בד"ה תיבת יהודה בחולם על הוי"ו". וראה בהנסמן לשם.

12 שו"ה אודה — הם הגורמים לבחי

У цьому рукописі замість слів «[саме вони] зумовлюють» стоїть «вони притягують униз».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבזך 633: הם ממשיכים בחי'.

13 שו"ה הגורמים — לבחי

У цьому рукописі немає слів «рівня»; тут написано: «що зумовлюють це визнання».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבזך 414 ליתא.

14 שו"ה יהודה

У цьому рукописі після слова «Єгуда» стоїть закривальна дужка, що завершує примітку в дужках, відкриту словами «[Значення]» (примітка 45:7).

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבזך 414: יהודה].

15 ראובן . . האהבה

Маамар 5688 року з такими самими початковими словами, на який примітка відсилає у зв'язку з Реувеном, баченням і любов'ю.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ד"ה יהודה אתה תרפ"ח. ספר המאמרים תש"ה ע' 155.

16 פני ארי אל הימין

У видінні Колісниці Єхезкеля кожна істота мала «обличчя лева праворуч». Маамар пов'язує слово «лев» (ap'e) зі словом «бачення» (reia) та з правою стороною.

יחזקאל א':10:1 Ezekiel

ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אליהם ימין לארבעתם ופני שור מהשמאל לארבעתם ופני נשר לארבעתם:

As for the likeness of their faces, they had the face of a man; and they four had the face of a lion on the right side; and

they four had the face of an ox on the left side; they four had also the face of an eagle.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

יחזקאל א, י.

17 У Tikkun 70, наведеному в примітці Kehot, Тікуней Зо- гар каже, що ар'е, «лев», — це реія, «бачення»: переставивши літери слова ар'е, отримуємо реія. Там це від- носять до правого боку — боку милості (Хесед) — і на- водять слова «обличчя лева праворуч».

תקוני זוהר קכ"ב א':7:122a Tikkunei Zohar

אריה דא ראיה, ואתמר בקה (יחזקאל א י) ופני אריה אל הימין לארבעתם, ככל אתר ארבעתם דא יהוה, ארבע אתון דיליה דשליטין על כלל, והפוך אריה ותשכח לקה ראיה, ואיהו לימינא דחסד, דאיהו יומא מדמאה, דתמן אי (נ"א י) אור, ראובן דאיהו לימינא על שמיא אתקרי אור בן, שמיצה לשמאל, ועליה אתמר (שם) ופני שור מהשמאל, נשר ריחא באמצעיתא, עליה אתמר (משלי ל ד) מי אסף רוח בקפניו, דאינו תרין נוקבין דחוטמא, פימא דבורא, דא אדם ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

18 אריה אותיות ראיה

Наведені тут слова цитують Tikkunei Zohar, Tikkun 70 · 121b:1; уривок подано нижче.

תקוני תיקון ע'121b:1 Tikkunei Zohar, Tikkun 70

... נא ראה מה שכתב על זה ר' יוסף בן גיקיטיליא בהקדמת שערי אורה, ובמה שכתב בעל החנוך בהקדמתו לפירוש התורה, והאלקי ר' מנחם מריקנאטי ז"ל בפרשת ויחי בפסוק בן פורת יוסף, ובמה שכתב ר' יהודה חייט בפירוש מערכת האלקות (ד, לד), וזה לשונו, סוף דבר כל מקום שתראה שידברו בענין הספירות, דברים שאין ראוי לאמרם בבוא יתברך, כגון שעור וקומה והדומים להם, הכל נאמר על הספירות, וכשתראה שידברו על דרך שבח והודאה הכל נאמר על הבורא שבתוכן, וכן בחוצה להן, כי אין דבר שיגבילהו, ועל כן אין לומר בבואר ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה ת"ז תי ע.

19 דגל מחנה ראובן תימנה

«Прапор табору Реувена буде на півдні». Південь — це права сторона, що відповідає левові праворуч.

במדבר כ':10:2 Numbers

דגל מחנה ראובן תימנה לצבאתם ונשיא לבני ראובן אליצור בן שדיאור:

On the south side shall be the standard of the camp of Reuben according to their hosts; the prince of the children of Reuben being Elizur the son of Shedeur,

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ח"ג קיח, בבזך Zohar III, 118b

ПРИМІТКА КЕНОТ

במדבר ב, י. ראה ח"ג קיח, ב.

20

ככורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם

«Наче перший достиглий плід на смоківниці в її першу пору, Я побачив ваших батьків». «Бачення» Б-гом Ізраїлю — це погляд прихильності, який показує, що бачити означає близькість, породжену любов'ю.

Hosea 9:10 הושע ט'

כַּעֲנָבִים בַּמִּדְבָּר מִצֵּאתִי יִשְׂרָאֵל כְּכֹוֹרֶה בְּתֵאנָה בְּרֵאשִׁיתָהּ רְאִיתִי
אֲבוֹתֵיכֶם הֵמָּה בָּאוּ בַעַל־פְּעוֹר וַיִּזְוּוּ לְבַשֵּׁת וַיִּהְיוּ שְׂקוּצִים כְּאֵהָבִים:

I found Israel like grapes in the wilderness, I saw your fathers as the first-ripe in the fig-tree at her first season; But so soon as they came to Baal-peor, They separated themselves unto the shameful thing, And became detestable like that which they loved.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

הושע ט, י. ראה באוה"ת ויהי תתקצה, א.

21

Там Матанья описаний як той, хто «очолював подяку (йегоде) в молитві»; літери імені Сгуда прочитані з іншими голосними, як дієслово. Це підтверджує тлумачення імені як постійного визнання.

Nehemiah 11:17 נחמיה י"א

וּמַתַּנְיָה בֶּרֶם־מִיכָא בֶּרֶם־זַבְדִּי בֶּרֶם־אַסָּף רֹאשׁ הַתְּחֵלָה יְהוּדָה לַתְּפִלָּה וּבִקְבָקְיָה
מִשְׁנֵה מַאֲחִיו וְעַבְדָּא בֶּרֶם־שְׁמוּעַ בֶּרֶם־גָּלָל בֶּרֶם־[יְדוּתִיו] (יִידִיתוֹ):

and Mattaniah the son of Mica, the son of Zabdi, the son of Asaph, who was the chief to begin the thanksgiving in prayer, and Bakbukiah, the second among his brethren; and Abda the son of Shammua, the son of Galal, the son of Jeduthun.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 2

22

כי ראה ה' וגו' כי עתה

Слова Леї при народженні Реувена: «Бо Ім'я Б-га (Гавая) побачило мое страждання; тепер мій чоловік любитиме мене». У цьому вірші Леа, яку люблять менше, ніж Рахель, сподівається, що тепер Яаков любитиме її; маама розглядає «бачення» Б-га як корінь любові.

Genesis 29:32 בראשית כ"ט

וַתֵּהָרַם לֵאָה וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ רְאוּבֵן כִּי אָמְרָה כִּי־רָאָה ה' בְּעֵינַי כִּי
עָתָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי:

And Leah conceived, and bore a son, and she called his name Reuben; for she said: 'Because the L-RD hath looked upon my affliction; for now my husband will love me.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כט, לב. ראה באוה"ת ויהי תתקצה, א.

23

גנבא אפום מחתרתא

Там наведено пояснення вислову про злодія біля входу до підкопу.

Berakhot 63a ברכות ס"ג

ПРИМІТКА КЕНОТ

ברכות סג, א — ע"פ גי' העין יעקב. וראה במאמרי אדה"א בראשית ע' תצט הביאור.

24

מלכותך מלכות כל עולמים

«Царювання Твоє — царювання над усіма світами, і влада Твоя — у кожному поколінні». Маама робить цей вірш, який щодня промовляють в «Ашрей», темою споглядання, що перетворює знання на бачення.

Psalms 145:13 תהילים קמ"ה

מלכותך מלכות כל-עלמים וממשלתך בכל-דור ודור:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

25

אלף אלפים ורבו רבבו

Бачення небесного суду Даниїлом: «Тисяча тисяч служили Йому, і міриади міриад стояли перед Ним». Тут ці слова означають величезні множини, що перебувають під царюванням Б-га.

Daniel 7:10 דניאל ז'

נָהָר דִּי־נֹר נָגַד וְנִפְקַח מִן־קִדְמוּהִי אֵלֶּף אֲלָפִין שְׁמִשְׁנֵה וְרֹבּוּ רַבְבּוּ
קִדְמוּהִי יְקִימוּ דִּינָא יְתֵב וְסִפְרִין פְּתִיחוּ:

A fiery stream issued And came forth from before him; thousand thousands ministered unto him, And ten thousand times ten thousand stood before him; The judgment was set, And the books were opened.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דניאל ז, י.

26

יחיד חי העולמים מלך

З «Віршів хвали» ранкової молитви. Цей вірш підсумовує споглядання: Б-г є «Життям світів» і водночас залишається «Єдиним».

Weekday Siddur Chabad, Shacharit, Pesukei Dezimra סיידור

חב"ד לימות החול, שחרית, פסוקי דזמרה ב'

27

У примітці Kehot Zohar, Miketz 9:136 вказано як джерело цих слів.

Zohar, Miketz 9:136 ספר הזוהר, מקץ ט'

28

У версії Талмуду в Ейн Яаков (Брахот 63a): «Крадій біля входу в тунель кличе Милосердного». Навіть крадій знає Б-га, але це знання не зупиняє його, що показує: самого лише знання недостатньо.

Ein Yaakov, Berakhot 9:54 עין יעקב, ברכות ט'

גמי וכל כך למה לפי שאין עונין במקדש אמן ומנין שאין עונין אמן במקדש שנא' קומו ברכו את ה' אלקיכם מן העולם ועד העולם ואומר ויברכו את שם כבודך ומרומם על כל ברכה ותהלה. יכול כל הברכות כלן תהא להן תהלה אחת ת"ל ומרומם על כל ברכה ותהלה. על כל ברכה וברכה תן לו תהלה: והתקינו שיהא אדם שואל בשלום חברו וכו'. מאי ואומר וכי תימא בועז מדעתיה דנפשיה קאמר ת"ש ה' עמך גבור החיל וכי תימא מלאך הוא דקאמר ליה לגדעון ת"ש אל תבוז כי זקנה אמך ואומר עת ...

Daat (Public Domain)

- 29 | У примітці Kehot Psalms 84:3 вказано як джерело цих слів.

תהילים פ"ד:ג' Psalms 84:3

נִכְסְפָה וְגַם-כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחִצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֶל אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 3

- 30 | ואמתות שם יחיד הוא שהוא לבדו הוא

У цих двох рукописах відсутні слова: «Справжнє значення назви "Єдиний" полягає в тому, що існує лише Він Сам».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכור 414. 633 ליתא.

- 31 | ואמתות שם יחיד . . וענין אחד

Це маамар до слів «І явився Я до Авраама», на який також указують дужки в цьому абзаці. Там Альтер Ребе запитує, чому у Шма сказано «Один», а не «Єдиний»: за своєю сутністю Б-г є єдиним і Самотнім, тоді як «Один» означає, що Він є одним у семи небесах, на землі та в чотирьох сторонах світу; усе це перебуває в самоусуненні перед світлом Б-га, що міститься в них. А слова «Тобі, Гавая, належить велич» він тлумачить так: перед Ним навіть велич і могутність перебувають у самоусуненні.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקמן נה, ב. ובמאמרי אדח"א בראשית ע' תק.

- 32 | נכספה וגם כלתה נפשי

Псалмоспівець тужить за Храмом: «Моя душа прагне і навіть тужить за дворами Гавая». Ці слова описують любов, яку породжує споглядання.

תהילים פ"ד:ג' Psalms 84:3

נִכְסְפָה וְגַם-כָּלְתָה נַפְשִׁי לְחִצְרוֹת ה' לְבִי וּבִשְׂרִי יִרְנְנוּ אֶל אֱלֹהֵי:

My soul yearneth, yea, even pineth for the courts of the L-RD; my heart and my flesh sing for joy unto the living G-d.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים פד, ג.

- 33 | מי לי בשמים

«Кого маю я на небесах [окрім Тебе]? І поза Тобою нічого не бажаю на землі». Ці слова виражають прагнення приліпитися до самого Б-га, а не до чогось у світах.

תהילים ע"ג:כ"ה Psalms 73:25

מִי־לִי בַשָּׁמַיִם וְעַמְּךָ לֹא־תַפְצֹתִי בָאָרֶץ:

Whom have I in heaven but Thee? And beside Thee I desire none upon earth.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים עג, כה.

34

לך ה' הגדולה

Благословення Давида перед усім зібранням, звернене до Імені Б-га (Гавая): «Тобі належать велич і могутність... бо все, що на небі й на землі, [належить Тобі]». Ці слова тлумачаться як твердження, що життєва сила (хают) усіх світів — матеріальних і духовних — належить Б-гу й перебуває перед Ним у стані самоусунення (bitul).

I Chronicles 29:11 דברי הימים א כ"ט:י"א

לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנצח וההוד כ"ל בשמים ובארץ
לך ה' הממלכה והמתנשא לכל לראש:

Thine, O L-RD, is the greatness, and the power, and the glory, and the victory, and the majesty; for all that is in the heaven and in the earth is Thine; Thine is the kingdom, O L-RD, and Thou art exalted as head above all.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דה"א כט, יא.

АБЗАЦ 4

- 35 | ככל לבבך וארו"ל בשני יצריך

«І любитимеш Ім'я Б-га (Гавая), свого Б-га, усім серцем». Слово «левавха» («твое сердце») стало підставою для тлумачення мудреців: «обомма своїми потягами».

דברים ו'ה:5 Deuteronomy 6:5

וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּכָל־לְבָבְךָ וּכָכָל־נַפְשְׁךָ וּכָכָל־מַאֲדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ברכות נ"ד א'ר:6 Berachot 54a:6

תנייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, שנאמר: "וְאַהֲבָתָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ כָּכָל לְבָבְךָ וּגו'". "כָּכָל לְבָבְךָ" — בְּשֵׁנֵי יִצְרִיה, בְּיִצְרַר טוֹב וּבְיִצְרַר רָע. "וּכָכָל נַפְשְׁךָ" — אֶפְּלִילוּ הוּא נוֹטֵל אֶת נַפְשְׁךָ. "וּכָכָל מַאֲדְךָ" — כָּכָל מְמוֹנָה. דָּבָר אַחֵר: "כָּכָל מַאֲדְךָ" — כָּכָל מְדָה מְדָה שֶׁהוּא מוֹדֵד לךָ הוֹי מוֹדָה לוֹ.

A man is in duty bound to utter a benediction for the bad even as he utters one for the good ; as it is said, "And thou shalt love the L-rd thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might" (Deut. vi. 5) — "with all thy heart," i.e. with thy two impulses, with the good and the evil impulse ; "with all thy soul," i.e. even if He take thy soul; "with all thy might," i.e. with all thy wealth. Another ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים ו, ה. ברכות נד, א.

36

שוי"ה האהבה — כי התשובה . . במי שיש בידו

У цьому рукописі перед словами «того, хто має» замість «адже тшува не призначена спеціально» читається: «адже рівень баал тшува не».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכור 414: כי בחי בעל תשובה אינה: במי שיש.

37 כי התשובה אינו דוקא במי שיש בידו עבירות ח"ו

У наведеному в Балак уривку описано вищі рівні тшу-ви: повернення, яке спричиняє єднання ваву й гей Імені Гавая, єднання світла, що охоплює всі світи (соев коль альмін), і світла, що наповнює всі світи (мемале коль альмін), а також ще вищий рівень повернення верхньої гей, якого досягають через самопожертву (месірут нефеш) і Тору. Це підтверджує думку, висловлену тут: тшува — це щось більше, ніж виправлення гріха.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ת בלק עה, ב. שבת שובה סו, ג. לקו"ש ליקוט אלול תשל"ט הערה 12.

38 צרורה בצרור החיים

Благословення Авігайл Давидові: нехай душа його буде «зв'язана у вузлі життя з Гаваєю, твоїм Б-гом». Тут ідеться про душу в її джерелі, ще до її сходження.

I Samuel 25:29 שמואל א כ"ה:כ"ט

וַיָּקָם אָדָם לְרֹדֶפְךָ וּלְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשְׁךָ וְהִיתָה נֶפֶשׁ אֲדֹנִי צְרוּרָה בְּצֻרוֹ הַחַיִּים אֵת אֲתָּה אֶלְקִיךָ וְאֵת נֶפֶשׁ אֲבִיךָ יַקְלֶעֱנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע:

And though man be risen up to pursue thee, and to seek thy soul, yet the soul of my lord shall be bound in the bundle of life with the L-RD thy G-d; and the souls of thine enemies, them shall he sling out, as from the hollow of a sling.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"פ שמואל-א כה, כט.

39 שו"ה בהתלבשותה — זמן ומקום

У цьому рукописі замість «часу й простору» читається «простору й часу».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוך 414: מקום וזמן.

40 ויצעקו אל ה' בצר להם

Псалом про тих, кого врятовано від біди: «Вони волали до Гаваї у своїй скруті, і Він урятував їх від їхніх утисків». Слово «цар» («скрута» або «тіснота») стає образом стискання душі в тілі.

Psalms 107:6 תהלים ק"ז:ו

וַיִּצְעֲקוּ אֱלֹהֵי בְּצָר לָהֶם מִמַּצְוִקוֹתֵיהֶם יִצְלִי:

Then they cried unto the L-RD in their trouble, And He delivered them out of their distresses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קז, ו.

41 צר לו המקום

У вірші діти Сіону, що повертаються з вигнання, кажуть: «Місце надто тісне для мене». Маамар використовує цей вислів, говорячи про ув'язнення душі в тілі.

Isaiah 49:20 ישעיהו מ"ט:כ

עוד יאמרו באזניה בני שכליה צר-לי המקום גשה-לי ואשכה:

The children of thy bereavement Shall yet say in thine ears: 'The place is too strait for me; Give place to me that I may dwell.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"פ ישע"י מט, כ. בבוך 633: צר לי המקום.

42 אשר הוצאתי אתכם מאמ"צ

Останній вірш Шма: «Я — Гавая, ваш Б-г, Який вивів вас із землі Єгипетської». Міцраїм (Єгипет) тлумачиться як мейцар (тіснина), з якої душа звільняється.

Numbers 15:41 במדבר ט"ו:מ"א

אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהִיּוֹת לָכֶם לְאֱלֹהִים
אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

I am the L-RD your G-d, who brought you out of the land of Egypt, to be your G-d: I am the L-RD your G-d.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

במדבר טו, מא.

43 שו"ה לה' —

У цьому рукописі додано слово «самого» (мамаш), тож читаємо: «любов до Самого Б-га».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוך 414 נוסף: ממש.

44 כיתרון האור הבא מן החשך

У Koheles сказано: «Мудрість має перевагу над нерозумством, як світло має перевагу над темрявою». Хасидут тлумачить це як особливу силу світла, що виходить із темряви; тут ідеться про любов, народжену віддаленістю душі.

Ecclesiastes 2:13 קהלת ב':י"ג

וְרָאִיתִי אֲנִי שִׁישׁ יִתְרוֹן לְחֻכְמָה מִן־הַסִּכּוּלֹת כִּיתְרוֹן הָאֹר מִן־הַחֹשֶׁךְ:

Then I saw that wisdom excelleth folly, as far as light excelleth darkness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

אבזאצ 5

45 במקום שבע"ת

Раббі Авагу: «У місці, де стоять баалей тшува (ті, хто повернулися до Б-га), цілковито праведні не стоять». Маамар приписує це більшій силі любові душі, що повернулася.

Berakhot 34b:22-23 ברכות ל"ד ב:כ"ב-כ"ג

וּפְלִגְאָ דְרַבִּי אֲבָהוּ, דְּאָמַר רַבִּי אֲבָהוּ: מְקוּם שְׂבַעְלִי תְשׁוּבָה עוֹמְדִין — צְדִיקִים גְּמוּרִים אִינֵם עוֹמְדִין, שְׁנֶאמַר: "שְׁלוֹם שְׁלוֹם לְרַחוּק וּלְקְרוֹב". "לְרַחוּק" בְּרִישָׁא, וְהָדָר "לְקְרוֹב". וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר לָהּ: מָאִי "רַחוּק" — שְׁהִיא רַחוּק מִדְּבַר עֲבִירָה מְעִיקְרָא. וּמָאִי "קְרוֹב" — שְׁהִיא קְרוֹב לְדְבַר עֲבִירָה, וְנִתְרַחַק מִמֶּנּוּ הַשְּׂתָא.

This is at variance with the opinion of R. Abbahu who said : The place which the penitent occupy, the perfectly righteous are unable to occupy ; as it is said, "Peace, peace to him that is far off and to him that is near" — "to him that is far off

[from G-d]" first, and then "to him that is near." But R. Johanan can reply : What means "To him that is far off"? To him who was far off from transgression from the first ; and what ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

46 במקום שבע"ת כו'

У примітці вказано, що джерело цього вислову наведено вище, на 22с, де Тора Ор також цитує його: баалей тшува стоять вище, «бо темрява перетворюється [на світло]», і це перетворення — коли інша сторона підкорена, а темрява стає світлом — є тією радістю, що становить мету приходу Машіаха.

ПРИМІТКА КЕНОТ

נסמן לעיל כב, ג.

47 וכדאי בזהר

У цьому уривку цитуються ті самі слова: баалей тшува «притягують його з більшою силою». Вони пояснюються як боротьба між святістю та її протилежністю, під час якої інша сторона очищується й включається у святість.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ח"א קכט, ב. קצט, ב. ראה לעיל כו, ד. ועוד.

48 דמשכין ליה בחילא יתיר

У «the Zohar (Хае Сара)», на який посилається примітка Kehot, сказано, що цілковито праведні не можуть стояти там, де стоять баалей тшува, бо ті з сильнішим бажанням серця й великою силою прагнуть наблизитися до Царя. Маамар використовує це, щоб пояснити, чому їхня любов сягає вищого рівня.

Sohar, Chayei Sara 16:121-17:127-קכ"א-קכ"ב: ח"י שרה ט"ז

Happy are the penitent who in the space of one day, one hour, nay, one second, can draw near to the Holy One, as near as even the truly righteous in the space of many years. Abraham did not reach that high grade until he was old, as already said. So, too, David, of whom it is written, "and King David was old, he came into days" (I Kings 1, 1). But the penitent immediately finds entrance, and is brought close to the Holy One, blessed be He.' R. Jose ...

The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain)

49 שו"ה ונפש הבהמית — ואתהפכא

У цьому рукописі читається «щоб перетворити» (lehis'hapcha), а не «і перетворюється» (v'is'hapcha).

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכרך 633: להתהפכא.

АБЗАЦ 6

50 כי ראה ה' בעניי

Слова Леї при народженні Реувена: «Бо Ім'я Б-га (Гавая) побачило мое страждання». У вірші її страждання полягає в тому, що її люблять менше, ніж Рахель; маа-

мар тлумачить ці слова як гіркоту душі через її віддаленість, яку Б-г «бачить».

בראשית כ"ט:ל"ב-Genesis 29:32

ותהר לאה ותלד בן ותקרא שמו ראובן כי אמרה כי־רָאָה ה' בְּעַנְיִי כִּי עָמָה יֵאָהֲבֵנִי אִישִׁי:

And Leah conceived, and bore a son, and she called his name Reuben; for she said: 'Because the L-RD hath looked upon my affliction; for now my husband will love me.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כט, לב.

51 וכמים הפנים

«Як у воді обличчя відповідає обличчю, так серце людини — людині». Пробудження низу (ітарута делетата) викликає відповідне пробудження згори (ітарута делейла), так само як відображення відповідає обличчю.

משלי כ"ז:י"ט-Proverbs 27:19

כמים הפנים לפנים כן לִבְהָאָדָם לִאָדָם:

As in water face answereth to face, So the heart of man to man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

52 ביום ההוא תקראי לי אישי

Б-г говорить про майбутнє Ізраїлю: «Того дня, — каже Гавая, — ти назвеш [Мене] Іші, "мій чоловік", і більше не назвеш Мене Баалі, "мій пан"». Маамар тлумачить Іші як «Ейш шелі» — «мій вогонь».

הושע ב':י"ח-Hosea 2:18

וְהָיָה בַּיּוֹם־הַהוּא נֶאֱמַר ה' תִּקְרָא אִישִׁי וְלֹא־תִקְרָאֵנִי עוֹד בְּעָלִי:

And it shall be at that day, saith the L-RD, That thou shalt call Me Ishi, And shalt call Me no more Baali.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

53 ואל אישך תשוקתך

Слова Б-га до Хави: «І прагнення твоє буде до чоловіка твого». Маамар тлумачить ішех, «твій чоловік», як вогонь прагнення душі до Б-га.

בראשית ג':ט"ז-Genesis 3:16

אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר הָרֶבֶךְ אֲרֹכָה עֲצָבוֹנָךְ וְהָרֶגֶץ בְּעָצֶב תֵּלְדִי בָנִים וְאַל־אִישֶׁךָ תִּשְׁקֶתְךָ וְהוּא יִמְשָׁל־בְּךָ:

Unto the woman He said: 'I will greatly multiply thy pain and thy travail; in pain thou shalt bring forth children; and thy desire shall be to thy husband, and he shall rule over thee.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית ג, טז.

54 «Згадай мое страждання й мої поневіряння, полин і жовч». Цей вислів вживається на позначення гіркоти душі.

איכה ג':י"ט-Lamentations 3:19

זְכֵר־עֲנִי וּמְרֹדִי לְעֵנָה וְרָאשׁ:

Remember mine affliction and mine anguish, The worm-wood and the gall.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 7

55 ראובן שהוא ענין בחי' פי ראשונה שבק"ש

У Ор га-Тора зазначено, що цей уривок натякає: Шма — лише підготовка до молитви Шмоне-Есре, хоча Шма є заповіддю Тори й поєднанням Хохми та Біни, тоді як молитва Шмоне-Есре є поєднанням Тіферет і Малхут. Там докладно пояснюється, що Шма поєднує Хохму та Біну, щоб підтримувати світи без оновлення, а поєднання Тіферет і Малхут породжує нові душі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה באוה"ת פי כי תשא ע' איתתפו שמכאן משמע דק"ש הוא רק הכנה לשמ"ע, והרי ק"ש מדאורייתא וגם יחוד חו"ב חו"ב ושמ"ע יחוד ת"ת ומל' ע"ש שמפרש דק"ש הוא יחוד חו"ב בשביל להחיות העולמות בלי התחדשות, אבל יחוד ת"ת ומל' הוא להוליד נשמות חדשות ע"ש בארוכה. וראה גם באוה"ת דברים כרך ה ע' ב"ג.

56 פי ראשונה שבק"ש . . . ופי שני שבק"ש

У примітці йдеться там про перший і другий абзаци Шма.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה בסה"מ תרל"ג ח"א ע' קמג.

57 ה' שמעתי שמעך יראתי

Молитва пророка Хавакука до Імені Б-га (Гавая): «Гавая, я почув звістку про Тебе; я злякався». Слухання, що приходить здалеку, породжує трепет.

חבקוק ג:ב' Habakkuk 3:2

ה' שְׁמַעְתִּי שְׁמֶעְךָ יְרֵאתִי ה' פָּעַלְךָ בְּקֶרֶב שָׁנִים חִיֵּהוּ בְּקֶרֶב שָׁנִים תוֹדִיעַ בְּרָגְזוֹ רָחֵם תִּזְכּוֹר:

O L-RD, I have heard the report of Thee, and am afraid; O L-RD, revive Thy work in the midst of the years, in the midst of the years make it known; In wrath remember compassion.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

חבקוק ג, ב. ראה מאמרי אדה"א בראשית ע' תקמה בפ"י הפסוק.

58 מי הוא אשר ערב לבו לגשת

Ці слова перегукуються з віршем, у якому Б-г говорить про майбутнього правителя Ізраїлю: «Бо хто це порується своїм серцем, щоб наблизитися до Мене?» Тут людина промовляє їй до себе, щоб упокоритися перед наближенням.

ירמיהו ל':כ"א Jeremiah 30:21

וְהָיָה אֲדִירוֹ מִמֶּנּוּ וּמִשְׁלוֹ מִקֶּרְבוֹ יֵצֵא וְהִקְרַבְתִּיו וְנִגַּשׁ אֵלַי כִּי מִי הוּא־זֶה עֶרַב אֶת־לְבוֹ לְגֶשֶׁת אֵלַי נְאֻם־יְ

And their prince shall be of themselves, And their ruler shall proceed from the midst of them; And I will cause him to draw near, and he shall approach unto Me; For who is he that hath pledged his heart To approach unto Me? saith the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

59 וירא העם וינעו

Наведені тут слова цитують Exodus 20:18; уривок подано нижче.

Exodus 20:18 שמות כ':י"ח

וַיַּעַמְד הָעָם מֵרָחֵק וּמֹשֶׁה נִגַּשׁ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־לִקְיָם:

And the people stood afar off; but Moses drew near unto the thick darkness where G-d was.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות כ, יח.

60 וירא העם וינעו ויעמדו מרחוק

Під час дарування Тори «народ побачив, затремтів і став здалеку». Страх змусив їх триматися на відстані — у поставі слухання. (У примітці Kehot цей вірш пронумеровано як 20:18; Sefaria, де короткі заповіді рахуються як один вірш, нумерує його як 20:15.)

Exodus 20:15 שמות כ':ט"ו

וְכָל־הָעָם רֹאִים אֶת־הַקּוֹלֹת וְאֶת־הַלַּפִּידִם וְאֵת קוֹל הַשֹּׁפָר וְאֶת־הַהָרָה עֹשֶׂה וַיֵּרָא הָעָם וַיִּנְעוּ וַיַּעַמְדוּ מֵרָחֵק:

And all the people perceived the thunders, and the lightnings, and the voice of the horn, and the mountain smoking; and when the people saw it, they trembled, and stood afar off.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

61 אם רץ לבך שוב לאחד

У примітці наведено таку цитату: «Сутність цього рівня повернення (шов) — це рівень віддаленості, коли людина віддаляється й дуже упокорює себе; це рівень “ліва відштотхує”, тобто вона відсторонює себе й надзвичайно упокорюється, щоб стояти саме на відстані».

ПРИМІТКА КЕНОТ

ספר יצירה פ"א מ"ח. "והענין של בחי' השוב הזה הוא בחי' הריחוק שמתרחק ומשפיל א"ע מאד, והוא בחי' שמאל דוחה דהיינו שמדחה א"ע ומשפיל א"ע ביותר להיות עומד בריחוק מקום דוקא" — מאמרי אדה"א בראשית ע' תקד. וראה שם ע' תקמד. וכ"ה באוה"ת ויחי תתשלט, א, אבל בכרך 414: שוב כו'.

62 אם רץ לבך שוב לאחד

У Сефер Єצіра сказано: «Якщо твоє серце біжить — повернися на місце», і це порівнюється з хайот [живими істотами], які «біжать і повертаються». Хасидизм застосовує це до руху душі — прагнення (рацо) і повернення (шов).

Sefer Yetzirah 1:8 ספר יצירה א':ח

עשר ספירות בלימה בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר ואם רץ לבך שוב למקום שלכך נאמר והחיות רצוא ושוב. ועל דבר זה נכרת ברית:

Concerning the number ten of the spheres of existence out of nothing keep thy tongue from speaking and thy mind from pondering on it, and if thy mouth urges thee to speak, and thy heart to think about it, return! as it reads: "And the

living creatures ran and returned," (Ezekiel 1, 14) and upon this was the covenant made.

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

אבזאצ 8

63

השמרו לכם פן יפתה

З другого абзацу Шма: «Стережіться, щоб не спокусилося ваше серце». Застереження в цьому уривку вказують на те, що це уривок про трепет.

Deuteronomy 11:16 דברים י"א:ט"ז

הִשְׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְכַבֶּכֶם וְסָרְתֶם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם:

Take heed to yourselves, lest your heart be deceived, and ye turn aside, and serve other gods, and worship them;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

דברים יא, טז.

64

כי שמע ה' כי שנואה אנכי

Слова Леї при народженні Симона: «Бо Ім'я Б-га (Гавая) почув, що мене ненавидять». У вірші Лея має на увазі, що її люблять менше, ніж Рахель; маамар тлумачить відчуття, що її «ненавидять», як самоприниження, яке Б-г «чує» здалеку.

Genesis 29:33 בראשית כ"ט:ל"ג

וַתֵּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר כִּי־שָׁמַע ה' כִּי־שְׂנוֹאָה אֲנִכִּי וַיִּתֵּן־לִי גִם־אֶת־זֶה וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שִׁמְעוֹן:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Because the L-RD hath heard that I am hated, He hath therefore given me this son also.' And she called his name Simeon.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כט, לג.

65

נבזה בעיניו נמאס

У примітці Kehot Psalms 16:4 вказано як джерело цих слів.

Psalms 16:4 תהילים ט"ז:ד

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים טז, ד.

66

נבזה בעיניו נמאס

У псалмі йдеться про те, хто може жити на святій горі Б-га. У простому розумінні праведник — це той, «в чийх очах негідник зневажений»; маамар тлумачить ці слова інакше: як опис людини, яка низької думки про себе й зневажає себе. (У примітці Kehot надруковано 16:4; ці слова містяться в 15:4.)

Psalms 15:4 תהילים ט"ו:ד

נִבְזָה בְּעֵינָיו נִמְאָס וְאֵת־יָרְאִי ה' יִכְבֹּד נִשְׁבַּע לְהָרַע וְלֹא יָמַר:

In whose eyes a vile person is despised, But he honoureth them that fear the L-RD; He that sweareth to his own hurt, and changeth not;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

67

(ובזה יובן . . כלול מאהבה . . וש"פ ויחי)

Цей дужковий уривок відсутній у цих рукописах; у примітці сказано, що це доповнення Цемаха Цедека.

ПРИМІТКА КЕНОТ

קטע זה ליתא בבזך 414. 633. 1824 (מאמרי אדה"ז). הוספת הצ"צ.

68

ע"פ אלה מסעי

На 90a, у маамарі, де пояснюються мандри пустелею, сорок дві мандрівки відповідають Імені сорока двох: шість емоційних атрибутів, кожен із яких містить усі сім, — число, утворене взаємовключенням. У пізнішому маамарі на Masei (92b) ставиться питання, чому перший розділ Шма, що відповідає любові й Хеседу, містить сорок два слова — число Імені Гвури; відповідь полягає в тому, що його любов «усією мірою», без обмежень, є піднесенням знизу, тобто Іменем сорока двох, тоді як другий розділ є зведенням згори — Іменем сімдесяти двох.

ПРИМІТКА КЕНОТ

לקו"ת שם צ, א. ובאוה"ת שם.

69

ע"פ ויחי

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

צ"ע לאיזה מאמר הכוונה.

70

ילוה אישי אלי

Слова Леї при народженні Леві: «Цього разу мій чоловік приєднається (йїлаве) до мене, бо я народила йому трьох синів». Вона сподівалася, що тепер Яаков прив'яжеться до неї; ім'я Леві, утворене від слова «йїлаве», тут уособлює приєднання та єднання.

בראשית כ"ט:ל"ד Genesis 29:34

וַתֵּהָר עוֹד וַתֵּלֶד בֶּן וַתֹּאמֶר עֲתָה הִפָּעַם יָלֹהַ אִישִׁי אֵלַי כִּי־לָדְתִי לוֹ שְׁלֹשָׁה בָנִים עַל־פִּנֵּי קָרְאִי־שְׁמוֹ לֵוִי:

And she conceived again, and bore a son; and said: 'Now this time will my husband be joined unto me, because I have borne him three sons.' Therefore was his name called Levi.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית כט, לד.

71

ימינא ושמאלא וביניהו כלה

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

פיזט אומר לשבחין (ומירות ליל שבת).

72

שמאלו תחת לראשי

Кохана, яку тут розуміють як Громаду Ізраїлю, каже про свого коханого, якого розуміють як Б-га: «Його ліва рука під моєю головою, а права обіймає мене». Маамар тлумачить ліву руку як відштовхування, що

виявляє смирення і підносить голову, а праву — як зближення.

Song of Songs 2:6: שיר השירים ב'ר

שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי וְיְמִינוֹ תַּחְבֵּקֵנִי:

Let his left hand be under my head, And his right hand embrace me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

АБЗАЦ 9

73 שלכן נמשלה התורה למים

У тому уривку пояснюється, що Тора, яку порівнюють із водою, має аспект прихованого джерела, яке неможливо досягнути, та аспект річок, що течуть відкрито й розгалужуються на багато потоків, тож кожен досягає її відповідно до своїх можливостей.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לעיל יז, ד.

74 נמשלה התורה למים שיורדים ממקום גבוה

Талмуд запитує, чому слова Тори порівнюють із водою, і відповідає: як вода залишає високе місце й стікає до низького, так і Тора залишається лише з тим, хто смиренний. Тут цей образ вказує на власне сходження Тори з її піднесеного кореня до матеріальних справ.

Taanit 7a:15-16: תענית ז' א: ט"ו-ט"ז

וְאָמַר רַבִּי הֲנִינָא פַּר אֵיִדִּי: לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְמִים, דְּכַתִּיב: "הוּי כֹל צִמָּא לְכוּ לְמִים", לֹאמַר לָהּ: מָה מִים מְנִיחִין מְקוֹם גְּבוּהָ וְהוֹלְכִין לְמְקוֹם נְמוּהָ, אִף דְּבָרֵי תוֹרָה אִין מְתַקְּיָמִין אֱלָא בְּמִי שְׂדַעְתּוֹ שְׁפָלָה. וְאָמַר רַבִּי אוֹשְׁעִיא: לָמָּה נִמְשְׁלוּ דְבָרֵי תוֹרָה לְשִׁלְשָׁה מְשָׁקִין הִלְלוּ: בְּמִים, וּבְיֵינִן, וּבְחֶלֶב. דְּכַתִּיב: "הוּי כֹל צִמָּא לְכוּ לְמִים", וְכַתִּיב: "לְכוּ שִׁבְרוּ וְאָכְלוּ וּלְכוּ שִׁבְרוּ בְּלוּא כֶסֶף וּבְלוּא מַחִיר יֵזֶן וְחֶלֶב", לֹאמַר לָהּ: מָה שְׁלִשָּׁה מְשָׁקִין הִלְלוּ אִין מְתַקְּיָמִין ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

75 מי יעלה בהר ה'

У псалмі Давида запитується: «Хто зійде на гору Імені Б-га (Гавая), і хто стане на Його святому місці?» Це запитання виражає відчуття людини, що вона не може піднятися власними силами.

Psalms 24:3: תהלים כ"ד:ג

מִי־יַעֲלֶה בְּהַר־ה' וּמִי־יָקוּם בְּמְקוֹם קֹדֶשׁ:

Who shall ascend into the mountain of the L-RD? And who shall stand in His holy place?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים כד, ג.

АБЗАЦ 11

76 אך הנה כל גי בחי

Примітка відсилає сюди щодо цих трьох рівнів.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה אוה"ת פ' יתרו ע' תתקצא.

יהודה אתה יודוך אחיך וגו'

77 מכלל שהיא עדיין אינה כלולה ומיוחדת

Примітка відсилає сюди щодо висновку, що прагнення свідчить: душа ще не включена й не поєднана.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה באוה"ת ויקרא כרך א ע' רכג.

78 (בשמים . . כלא ממש חשיבי)

Дужковий фрагмент стоїть тут у тому самому місці, що й у друкованому виданні Тора Ор.

ПРИМІТКА КЕНОТ

קטע זה נמצא כאן גם באוה"ת ויחי תתשלט, ב. אבל בכוך 414. 633. 1824 (מאמרי אדה"י) נמצא לקמן קודם תי "והן הן בחינות". בכוך 633 הקטע: ועד"י שאר הבחי . . ממש הסוכ"ע: נרשם בצד הגליון — בכת"י הסופר עצמו — אבל באוה"ת כרך ו תתשלט, ב כמו בהנדפס.

79 אבל בחי יהודה שהוא בחי הוראה

Примітка відсилає сюди щодо Єгуди як рівня визнання.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקו"ש חל"ה ע' 196 הערה 36.

АБЗАЦ 12

80 בלחש ובחשאי

Наприкінці четвертого розділу того маамара пояснюється, що перші Скрижалі, дані з громом і блискавкою, походили зі світу розкриття, звідки сили, протилежні святості, можуть черпати вплив, і тому вони не збереглися. Другі Скрижалі були дані «мовчки» (бехашай), із внутрішнього серця, прихованого світу, де інша сторона зовсім не має влади.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע' מענין בחשאי בלקו"ת בד"ה האוינו הראשון ספ"ד.

81 שכדי להיות בחי זו שהוא בחי יהודה . . כאילו הוא לנוכח

Уривок, що починається тут, цитують там із поясненнями, де додається: «тобто щоб бітуль був справді в його думці, так, ніби Цар, Цар царів, Святий, благословенний Він, справді стояв перед ним».

ПРИМІТКА КЕНОТ

קטע מכאן מובא באוה"ת פ' שמות כרך ח ע' ג'נה עם הגהות ושם מוסיף: "ר"ל שיהי הביטול במוחו באמת כאלו המלך מ"ה הקב"ה הוא לנוכח ממש").

82 שו"ה כאילו — יודוך אחיך

У цьому рукописі тут додано слово «тобто» (дехайну).

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכוך 633 נוסף: דהיינו.

83 ראובן שמעון ולוי

Ор га-Тора пояснює там, що Реувен, Шимон і Леві — це «Шма та Емет ве-Яців».

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת חנוכה כרך ה תתקלה, ב מבאר "שהן ק"ש אמת ויציב".

84 (ובמנחה . . קודם התפלה)

У рукописі 633 також є ця примітка про Мінху й Маарив, але не в дужках; у рукописі 1824 вона стоїть пізніше, після слів: «У цьому й полягає вислів: “початок їхній закладений у кінці”, і той, хто осягає, зрозуміє».

ПРИМІТКА КЕНОТ

וכ"ה בבוכ 633 ובלי מוסגר. באוה"ת בראשית כרך ו תתשלט, ב. אבל בבוכ 1824 נמצא קטע זה לקמן אחר תי "וזהו ענין נעוץ תחלתן בסופן והמ"י".

85 נעוץ תחלתן בסופן

У Сефер Єцира про десять сфер духовного прояву (сфiрот) сказано: «їхній кінець закладений у їхньому початку, а їхній початок — у їхньому кінці». Маамар застосує це до порядку молитви, де найвищий рівень розкривається наприкінці.

ספר יצירה א':17 Sefer Yetzirah

עשר ספירות בלי מה נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן כשלהבת קשורה בגחלת שאדון יחיד ואין לו שני ולפני אחד מה אתה סופר:

The decade of existence out of nothing has its end linked to its beginning and its beginning linked to its end, just as the flame is wedded to the live coal; because the L-rd is one and there is not a second one, and before one what wilt thou count?

Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain) • Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain)

86 וע' במ"א ע"פ ולשרקה

Уривок там пояснює слова «і до добірної лози (сорейка)»: виноградна лоза (гефен), у назві якої кожен голосний знак — сеголь, відповідає сеголь, що співвідноситься з трьома Праотцями; сорейка ж відповідає шуруку, три крапки якого такі самі, як у сеголь, але розташовані одна під одною. Людина, яка завдяки цим трьом «крапкам» перебуває в стані палкого зближення, перебуває в стані, що називається сеголь.

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה לקמן מז, א.

87 אם לא שויתי ודוממתי

«Напевно, я втихомирив і заспокоїв свою душу, наче відлучене від грудей дитя біля своєї матері». Спокій Давида — це самоусунення (бітуль), що стоїть вище за любов і трепет (агава ве-йіра).

תהילים קל"א:2 Psalms 131

אם־לא שויתי וְדוּמַמְתִּי נַפְשִׁי כְּגִמְלָה עָלַי אִמּוֹ כְּגִמְלָה עָלַי נַפְשִׁי:

Surely I have stilled and quieted my soul; Like a weaned child with his mother; My soul is with me like a weaned child.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קלא, ב.

88 ואחר האש קול דממה דקה . . תמן קאתי מלכא

Б-г являє Себе пророкові Еліягу в Хореві: «Im'я Б-га (Гавая) — не у вогні; а після вогню — тихий, лагідний го-

лос». Тиша стоїть вище за вогонь, що є образом любові.

מלכים א' י"ט:12 Kings 19

ואחר הרעש אש לא באש הי ואחר האש קול דממה דקה:

and after the earthquake a fire; but the L-RD was not in the fire; and after the fire a still small voice.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

תקו"ז תיקון ה' Tikkunei Zohar, Tikkun 5

ПРИМІТКА КЕНОТ

מלכים-א יט, יב. ת"ז ת"ה.

89 תמן קאתי מלכא

У вступі Тікуней Зогар сказано, що коли Ізраїль стоїть у молитві Аміда, ангели опускають крила, щоб не було чути жодного звуку: «бо там — тихий, лагідний голос... адже там приходить Цар»; Цар прийшов не у вітрі, не в землетрусі й не у вогні, а в тихому, лагідному голосі. (У примітці Kehot зазначено Тіккун 5; у тексті цього тікуну на Sefaria цих слів немає, хоча тут їх наведено.)

תקוני זוהר ג' ב:3-2 Tikkunei Zohar 3b

... קלא, דתמן קול דממה דקה (מ"א יט יב), קדש הקדשים דאיהו בעמידה, בגין דתמן קאתא מלכא. דהא פרוח גדולה וברעש ובאש, דאשתמעון בהון גדפי חיוון לא אתא מלכא, אלא בקול דממה דקה, דאיהו בתר רוח רעש אש, ואיהו רביעא לזו, וצללהו אמר קחזקאל (א ד), וארא והנה רוח סערה באה מן הצפון, ענן גדול, ואש מתלקחת, הא אינון תלת, דרכיבין בהון תלת אתוון הויה, קול דממה דקה דא יי מן הוה, ואיהו יי מן אדני, תמן קא אתא מלכא ...

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

90 (וע' במ"א . . ביטול ממש)

У рукописі відсутні всі дужки — від слів «Див. також інше місце» до слів «справжнє самоусунення».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכת"י ליתא.

אבזאצ 13

91 ידך בעורף אויביך

З благословення Якова Єгуді: «твоя рука буде на загривку твоїх ворогів». Маамар тлумачить ворогів як мирські потреби, з якими слід мати справу лише «на загривку».

בראשית מ"ט:8 Genesis 49

יהודה אתה יהודה אחיך ידך בערף אויביך ישתחוו לך בני אויביך:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

92 כמאן דשדי בתר כתפי

Танія пояснює «задній бік» (ахораїм) святості: це подібне до того, як людина проти своєї волі дає щось ворогові, кидаючи йому через плече, бо відвертається від нього обличчям. У маамарі цей образ стосується того,

як мати справу зі світськими потребами, не обертаючись до них обличчям.

תניא, חלק ראשון; ליקוטי אמרים 22:5 Tanya, Likkutei Amarim כ"ב:ה'

אכל הסטרא אחרא והטומאה – היא תועבת ה' אשר שנא, ואינו משפיע לה חיות מפנימית הרצון והפצו האמיתי אשר חפץ בה חס ושלום, כי אם, כמאן דשדי בתר כתפוי לשונאוי שלא ברצונו, רק כדי להעניש את הרשעים, וליתן שכר טוב לצדיקים דאכפזין לסטרא אחרא; וזה נקרא בחינת "אחוריים" דרצון העליון ברוח-הוא.

Kehot Publication Society (CC-BY-NC)

ПРИМІТКА КЕНОТ

ראה תניא פכ"ב.

93 (בחי פנים . . וכאלו כפאו וכו')

Це пояснення в дужках про «обличчя» й «потилицю» відсутнє в рукописі.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכת"י ליתא. ונמצא באוה"ת ויחי תתשמ, א.

94 וכאלו כפאו וכו'

Там вислів «ніби його примусив демон» описує фізичну дію, яку виконують з обов'язку, не шукаючи в ній насолоди. Маамар запозичує цей вислів, говорячи про неохоче ставлення до мирських потреб.

Nedarim 20b כ' בדנדים

ПРИМІТКА КЕНОТ

ע"פ לשון הגמ' נדרים כ, ב.

95 א"ת ירך אלא יודי"ך

Марей мекомот Kehot для цих слів (примітку наведено нижче).

ПРИМІТКА КЕНОТ

ת"ז בהקדמה.

96 א"ת ירך אלא יודי"ך

У своєму вступі Тікуней Зоар тлумачить вірш «Ти відкриваєш Свою руку (ядеха)» як «читай не "ядеха", а "юдеха"», тобто «Твої йуди» — літери Б-жественного Імені. Маамар застосовує те саме прочитання до слів «твоя рука» у благословенні Яакова.

Tikkunei Zohar 7b:2 כ"ב:ו' תקוני זוהר

ועוד רזא נקודי צריך לאחזרא עליהו, פתח בחושבן אותיותיו איהו יו"ד, וכתוב (תהלים קמה טז) פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, ואוקמוהו אל תקרי ידך אלא יודי"ך, ואינון י"י מן יאהדונה"י, ובאן אחר מתפתחין ברקיעא דאיהו פתח, ואיהו מפתח כליל אהדונה"י שית אתון באמצע י"י, ותריין יודין עם רקיע דאיהו ו' סליק לחושבן יהוה"ה.

Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain)

97

וירא ישראל את ה' הגדולה

Після розсічення моря: «Ізраїль побачив велику руку, яку в Єгипті явило Ім'я Б-га (Гавая)». «Рука» Б-га — це Його сила, що сягає найнижчого місця.

שמות י"ד:31 Exodus 14:31

וירא ישראל את-ה' הגדלה אשר עשה ה' במצרים ויראו העם את-ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו:

And Israel saw the great work which the L-RD did upon the Egyptians, and the people feared the L-RD; and they believed in the L-RD, and in His servant Moses.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

שמות יד, לא.

אבזאצ 14

98 לפי שהוא בחי הודאה וביטול בבחי סוכ"ע

В Ор га-Тора там порушується питання, як це можна назвати Єгудою — визнанням, адже визнають те, чого не осягають; див. там.

ПРИМІТКА КЕНОТ

באוה"ת סדור ע' רנא הקשה איך זה נק' יהודה דההודאה היא כשאנו משיגו ע"ש.

99 גם חשך לא יחשיך וכחשיכה כאורה

«Навіть темрява не є темрявою для Тебе, і ніч сяє, мов день; темрява — як світло». Перед світлом, що охоплює всі світи (совев коль альмін), темрява і світло — як фізичні, так і духовні — рівні.

תהילים קל"ט:12 Psalms 139:12

גם-חשך לא-יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כחשיכה כאורה:

Even the darkness is not too dark for Thee, But the night shineth as the day; The darkness is even as the light.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100 כולם בחכמה עשית

Псалмоспівець прославляє творіння: «Які численні Твої діяння, Ім'я Б-га (Гавая)! Усі їх Ти створив мудрістю». Маамар тлумачить це так: навіть мудрість перед Б-гом — лише «діяння».

תהילים ק"ד:24 Psalms 104:24

מה-רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך:

How manifold are Thy works, O L-RD! In wisdom hast Thou made them all; The earth is full of Thy creatures.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

תהלים קד, כד.

אבזאצ 15

101 אך עיקר הגורם לכל . . כי הנה ההשתחוואה

У цьому рукописі читаємо: «Але сутність поклону — це аспект притягування згори вниз, і саме це становить

поклін під час молитви Шмоне-Есре», без слів про «Єгуда, ти» та «твої брати визнають тебе».

ПРИМІТКА КЕНОТ

בבוכ 633: אך עיקר השתחוואה הוא בחיי המשכה והו ענין השתחוואה: שבשמו"ע.

102

(ע' ר"פ . . ליל)

У рукописі немає дужок із посиланням на початок Ваешев.

ПРИМІТКА КЕНОТ

בכתי" ובאוה"ת ויחי תתשמ, ב (שנדפס מגוכתי"ק הצ"צ קודם הדפסת התו"א) ליתא.

103

כרחם אב על בנים

«Як батько співчуває дітям, так Ім'я Б-га (Гавая) співчуває тим, хто боїться Його». Співчуття — властивість батька, тому ті, хто виявляє співчуття, є «синами твого батька».

Psalms 103:13: תהילים ק"ג: ייג

כרחם אב על-בנים רחם ה' על-יראיו:

Like as a father hath compassion upon his children, So hath the L-RD compassion upon them that fear Him. .

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

104

רוח שפלים

Б-г перебуває з пригніченими й смиренними, «щоб оживити дух смиренних». Маамаз застосовує цей вислів до доброти й милостині, що оживляють бідних.

Isaiah 57:15: ישעיהו נ"ז: ט"ו

כי כה אָמַר יְהוָה וְנִשְׂא שְׁכִינִי עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשַׁכֵּן וְאֶת־דָּכָא וְשַׁפְלֵי־רוּחַ לְהַחְיֹת רוּחַ שְׁפִלִים וְלְהַחְיֹת לֵב נִדְכָּאִים:

For thus saith the High and Lofty One That inhabiteth eternity, whose name is Holy: I dwell in the high and holy place, With him also that is of a contrite and humble spirit, To revive the spirit of the humble, And to revive the heart of the contrite ones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

105

דאורייתא מחכמה נפקת

Примітка Kehot наводить це місце в Зогаз щодо вислову: «Тора виходить із мудрості (Хохма)». Оскільки Хохму називають «батьком», Тора — це «твій батько».

Zohar II, 121a: זח"ב קכא,

ПРИМІТКА КЕНОТ

זח"ב קכא, א.

106

שמע בני מוסר אביך

«Слухай, сину мій, настанову батька твого і не відкидай науки матері твоєї». Настанову батька тлумачать як Письмову Тору.

Proverbs 1:8: משלי א': ח

שְׁמַע בְּנִי מוֹסֵר אָבִיךָ וְאַל־תַּטֵּשׁ תּוֹרַת אִמֶּךָ:

Hear, my son, the instruction of thy father, And forsake not the teaching of thy mother;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

משלי א, ח.

107

מוסר אביך זו תושב"כ

Згідно з приміткою Kehot, в Iggeres HaKodesh 29 тлумачення слів «настанову твого батька» як Письмової Тори ґрунтується на цьому уривку з Зогаз.

Zohar II, 276b: זח"ב רעו,

ПРИМІТКА КЕНОТ

אגה"ק סי' כ"ט ע"פ זח"ב רעו, ב.

108

ישתחו לך בני אביך

Кінець благословення Яакова Єгуді: «перед тобою схиляться сини твого батька». Маамаз тлумачить схиляння як притягнення згори вниз, а «синів» — як тих, хто вивчає Тору й чинить добро.

Genesis 49:8: בראשית מ"ט: ח

יְהוּדָה אַתָּה יוֹדוּךְ אַחִיךָ יָדְךָ בְּעֶרְךָ אֲבִיךָ יִשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנֵי אָבִיךָ:

Judah, thee shall thy brethren praise; Thy hand shall be on the neck of thine enemies; Thy father's sons shall bow down before thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ПРИМІТКА КЕНОТ

בראשית מט, ח.

LikuteiTorah.com

ХАСИДСЬКА ПАРША

Про це видання

This edition contains the Hebrew text, the English translation, our explanations i the notes.

The Hebrew text of Torah Ohr: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

Our explanations, with the overview, the questions and the page for children: CC BY-NC 4.0.

The notes: Kehot's marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes) © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted; our notes on them: CC BY-NC 4.0.

Цитовані джерела за Сефарією: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Tikkunei Zohar - Vocalized (Public Domain); Daat (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); The Zohar; London, Soncino Press, 1933 (Public Domain); Sefer Yetzirah, Warsaw 1884 (Public Domain); Sefer Yezirah, trans. by Isidor Kalisch. New York, 1877 (Public Domain); Kehot Publication Society (CC-BY-NC).

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

Український переклад і пояснення підготовлено для LikuteiTorah.com за допомогою ШІ (openai/gpt-6-luna-pro:batch) та звірено з єврейським текстом і Sefaria; редактором-людиною ще не перевірено. Будь ласка, важливе перевіряйте за єврейським текстом.

Ребе просив вивчати маамарим тижневої парші — «Хасидську паршу» — протягом того тижня, розподіливши навчання на сім днів (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Навіщо її вивчати та благословення Ребе: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

Безкоштовний некомерційний проєкт; тут нічого не продається. Не пов'язаний із Kehot, Sefaria чи Lubavitch Library.
© likuteitorah.com

Із likuteitorah.com/uk/torah-ohr/vayechi/1/

НА ЧЕСТЬ

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Батько Ребе, реб Леві-Іцхок